

BEKİR YILDIZ

HARRAN

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

BEKİR YILDIZ

HARRAN

Hikâye/Röportaj

(4. Basım)

CEM YAYINEVİ

İstanbul, 1975

BİNLERCE İNSAN YANIYOR

Vites büyültüyor şoför. İnce bir demir çubuğu itiyor. Pedalın üzerinde eski bir ayakkabı. Pistonlar bastırıyor. Yüzbinlerce yıl önce yaşamakta, olan insanlar, ormanlarla birlikte petrol olmuşlar sanki. Yanıyorlar şimdi silindirlerin içinde. Işıklara yaklaşıyoruz. Gaz pedalından uzaklaşıyor eski ayakkabı. Binlerce insanın yanması, birkaç saniye sonraya kalıyor. Topkapı surlarına yaklaşıyoruz. Ağzı, yüksekliğinden geniş. Fatih'in açtığı küçük delikten, eli kılıçlı, kalkanlı askerler geçmiş önce. Arabalara dar gelmiş ama, top, tüfek darbeleri. Batı doluyor şimdi, Bizansın duvarlarını yıkarak! Sola dönüyoruz. Yıllar önce babamı da buradan götürmüştük gömmeye. Boydan boya mezardı buralar. Yıkılmaya başlanmış son yıllarda. Tabutumuz iz sürdüren, yaşamadan ölen, öldükten sonra çöken mezarlarında ağıda oturan, öne, arkaya devrilmiş mezar taşları vardı. Bunları düşünürken iniyorum minibüsten. Çevreme bakmıyorum bir süre. Sağımda Anadolu garajı. Yüzlerce otobüs görüyorum. Sanki, duran araba-

ları, sabitleştirmeyi kafataslar sağlıyor. Ya da yağ gibi kayıp giden, kayıp gelen araçlar, ölülerin kemiğiyle karılmış, beyaz bir asfaltta gidiyorlar. Başımı biraz geriye çeviriyorum. Az önce geçtiğimiz Topkapı surunu görüyorum yeniden. Çürük, eksik bir ağızda parıldayan biricik temiz, altın diş gibi suluyor. Aşağılara, Yedikule'ye doğru, yıkık dökük uzanıyor çünkü surlar. Belki de diyorum kendi kendime: Şu sırada, atıyla beraber bir ağacın gölgesinde, sur kovuğunda uyuyan birisi vardı. İşte, eli bıçaklı kalpazanlar yaklaşıyorlar. Sahibinin uyumasından yararlanıyorlar. Atı kesiyorlar bir solukta. Etini çuvallara dolduruyorlar. Ve sahibi uyandığında, yuları hâlâ ağaca bağlı bir at iskeleti görecektir, binlerce arabanın gelip geçtiği Topkapı surununun az ötesinde...

CAMLARA YAZILMIŞ TÜRKİYE

- Ankara'ya hemen.
- 302 Mercedes, Tokat.
- Havalı Apollo. Ankara, Adana, Maraş...
- Eskişehir'e kalkıyor.
- Koç abey.
- Saranlar Konya'ya.
- Aran'a bir bilet. Çanakkale üzerinden İzmir.
- Buyur... Beye bir bilet kes!

Küçük küçük yazıhaneler. Camlara Türkiye'yi yazmışlar. Duralıyorum. Camlarda Gaziantep'i arıyorum.

Birkaç kişi başıma doluyor.

Az ötemde konuşmalar.

— Harput geldi,

— Ötekisi hanım. Bu kalkıyor. Van'a direk ser-

vis...

— Yolculuk?

— Antep'e, diyorum.

— Son durak mı? diye tamamlıyor bir başkası.

— Urfa'ya, diyorum. Oradan Harran'a.

— Öyleyse Cesur'la gideceksin.

— Nizip'te kalacağım birkaç gün.

— Antep... Çayırağası, Sentur, Maz, Fındıklı Toros, Seri Emniyet...

Birisinin arkasına takılıyorum.

— Beye bir Antep kes, diyor, yazıhaneye girdiğimizizde.

— Akşam için mi? diye soruyor bilet kesen.

— Evet, diyorum.

Listeyi açıyor.

— 27, 35 numara.

— İstemem. Şurası boş değil mi? diye 9 numarayı gösteriyorum.

— Olmaz, diyor bilet kesen. Bayan yanıdır veremeyiz. Herkesin anası, bacısı var.

— Vardır ya, diyorum, vardır. Başka yerden alırım öyleyse.

Avcılar peşimde.

— Bizim otobüsler havalı Magirus, diyor birisi. Önü arkası farketmez. Uçağa bindin mi sen hiç?

Bir başkası atılıyor.

— Bakarsın, körlemeden Büssing'e düşersin, başka firmada. Konya ovasına vurunca anlarsın, Hanyayı, Konyayı. Zil takmış dansöz gibi şingirdar camlar.

— Man, diyorum ben de alay olsun, diye. Onlar kavi araba. Hele 575'ler...

— Bu hatta Man çalışmaz ki...

Yeniden camları okumaya başlıyorum. İstanbul, Ankara, Antep...

Başka bir yazıhane...

KEMİKLERİN SIZLASIN HİTLER

Arabanın önünde ışıklandırılmış bir yazı okunuyor: Çayırağası. Altında, Mercedes'in yıldıza benzeyen forsu. Bu arabayla gideceğim Antep'e. Ayrıca iki yanında şaha kalkmış at resmi var. Anlatılanlara göre, deveymiş bunlar zamanında. Çayırlan varmış, şimdiki firmanın. Develerle başlamış işe. «Kök-lü firma» diyorlar, bundan ötürü.

Saat, altıya on var.

— Çayırağası yolcuları... Herkes yerini alsın.

Daha pek çok otobüs kalkıyor, saat altıda. Bağırışmalar.

— Ankara yolcuları.

— Tokat.

— Van.

— Diyarbakır.

— Erzurum.

Aynı anda, arabalı vapurda sıra kapmak isteyen pek çok otobüs, garajdan fırlamak istiyor.

El sallamalar. Ağlıyanlar. Hareket eden otobüslerin yanında koşup yüzlerce defa söyledikleri sözü, hiç söylememiş gibi tekrar edenler... Motor gürültüleri... Hiç gerek yokken, frene basıp arabalarını beşik gibi sallatan havalı Magirus şoförleri...

Pencereden dışarıya bakıyorum. Lüks lokantalarda, bütün mezelerin konulduğu bir tepsi gibi meydana şimdi. Man, Bussing, Mercedes, Magirus, Fiat, İnter... Ve duvarlara yazılmış kocaman kocaman «Tam Hayat» Sigortası. Ama böylesi bir hatırlatmaya aldırış eden yok. Doluşmuşuz otobüslere. Bizleri alıp götürecekler, yaşarken buralarda, sonu belli olmayan yolculuklara. Günün bu saatinde, buradan kalkan şunca otobüsten, belki de biri, birkaçı kaza yapacak yolda. Ölecek kimileri. Parça parça toplayacak sahipleri. Ölenin cebindeki para, yetişmiyecek ölümünü topraklamağa. Yardım edecek, yakınları. Çanakkale'de, Yemen'de şehit düşen atalarını hatırlıyan çocuklar gibi, geriye kalanlar konuşacak yıllarca: «O büyük kazada ölmüş» diyecekler. Vatandaşını Nato'ya, parasını Toto'ya bağlamış milyonları düşünüyorum bu sıra. İşte diyorum, yeni bir Toto oyunu: Bu gece kaç kişinin öleceğini kim bilebilir şimdiden? Otobüsler diyorum ama, daha fabrikada monte edilirken, alacaklısı tarafından sigorta parası ayrılmış otobüsler... Kazalarda, değerinden çok para getiren, demir, teneke, kauçuk, lâstik yığını...

Yola koyulduk.

— Sigara?

Yakıyoruz sigaraları, koltuk arkadaşım ile birlikte.

- Yolculuk nereye? diye soruyorum.
- Ankara'ya kadar. Oradan Köprü köyüne.
- Ya sen?
- Harran'a.
- Hangi yana düşer?
- Güneydoğu'ya.

Sahil yoluna çıktık bu sıra. Geçi geçiveriyoruz taksileri, minibüsleri şimdiden.

Duruyor arabamız. Önümüzde en azından yirmi otuz otobüs var. İniyorum. Yanımızda da ayrı bir sıra. Yük kamyonları bunlar. Birkaç metre genişliğinde dar bir yol olmuş, kamyonlarla otobüsler arasında. Satıcılar bağırişiyor, bu dar yolda. Dinî kitaplarla, plastik eşyalar satıyor çoğu. Yürüyorum biraz. Sol tarafımda, az sonra Anadolu'ya dağılacak insanlar. Her bölgeden, her ilden birkaç kişi bulmak mümkün bu dar yolda. Şiveden belli oluyor en azından. Otobüslerin gideceği yerleri gösteren yazılar da cabası. Sağımdaki kamyonlarda genellikle makina var. Kocaman bir kamyonun orta yerinde duran sandığa bakıyorum. Anadolu kadınının çeyiz sandığından biraz büyük. Almanca Maschine yazılmış, özenle üzerine.

Kimbilir diyorum kendi kendime, makinamn gideceği Anadolu, bu makina karşılığında kaç yüz kez dolduracak bu kamyonu; kavun, karpuz, üzüm, elma, armut, pamuk ya da yurtdışına çalışmaya gidecek emekçi adaylarıyla... Almanya'yı düşünüyorum bu sıra. Muz, demiştım birisine, nasıl da ucuz memleketinizde. Biz, demişti Alman, uçakla, küçük bir makina yollarız Afrika'ya örneğin, karşılığında gemi dolusu muz gelir...

- Ekmek, köfte.
- Hamsi...
- Kaça bu Kuran hemşerim?
- Hediyesi yedibuçuk.
- Kastamonu'ya havalı.
- Aptesin var mı Muharrem?
- Arabalı boşaldı.
- Üç otobüs, bir kamyon.

İlerliyoruz yavaş yavaş. Sekiz on otobüs eksildi önümüzde. Yeni bir araba vapuru... Bobin kâğıdı yüklü bir kamyonla hizalandık bu sıra. Akçam, kızılçam, kayın, kavak ağaçları... Ormanlar... Bobinlere bakıyorum dalgın dalgın. Patlıyor, yırtılıyor birisi sanki. Geriye doğru dönen görüntü gibi şimdi kâğıtlar. Topluyor çocuklar, yaşlı, yoksul insanlar. Fabrikalarda birikiyor sonra. Emekçiler var: büyük kazanların çevresinde. Atıyorlar içine. Hamur oluyor az sonra. Tersine dönüyor ama kazanlar. Odun oluyor kâğıtlar, fabrika meydanında. Kamyonlar, vagonlar yanaşıyor kütüklerin yamacına. Ormanlara doğru yollanacaklar. Akçam, kızılçam, kayın olacaklar yeniden. Kavak ağaçları; dere boylarında yükselecek, gölgesiz ama hışırtılı... İrkiliyorum. Elimin birini götürüp yüzümü ovuşturuyorum. Bir solukta, hamur kazanlarından, dağ başlarından kopup yeniden az ötemdeki bobin kâğıtlarına geliyorum. Hayır, diyorum; gazete, dergi, kitap olacak onlar. Okunacaklar bir güzel. Mezarında kemiklerin sızlasın Hitler, diyorum ardından. Kitap yakmalar azalıyor git gide...

KAPLUMBAĞAYI ALAN ÜSKÜDAR'I GEÇTİ

Altımız su. Lâle Devrinin kaplumbağaları arabalı vapurunda sanki. Yıllar önce sırtlarında yanan mumlar, arabaların altında parlıyor şimdi. Ve her kaplumbağaya bir isim takmış kapitalistler: Varan, Aran, Hüdaverdi, Apollo, Güven, Bosfor... Yıkılan Osmanlı Sarayının her taşı üzerine, bir saray kondurmuş böylece kapitalizm.

— İşte, diyor yaşlı bir adam. Arabalı vapurun küpeştesine yaslanmış, iyi bak avrat, belki göremezsin bir daha.

— He, diyor kadın, İstanbul da İstanbul'muş. Eyüp Sultan ne yana düştü şimdi?

— Na, diye kolunun birisini uzatıyor ihtiyar köylü, Beyoğlu'nu göstererek.

— Mübarek yer nasıl da heybetli...

— Orası Beyoğlu, diyor, birisi.

— Sen niyete bak, diye çıkışıyor köylü.

— Mini etek!

— Bakıyorlar aç köpek gibi.

— Altan bak lan.

— Yanında erkek var ama.

— Açtırmazın.

— Gel, şöyle gidelim. Yanlamadan alalım bacakları.

— Boğaz Köprüsü bu değil mi?

— Demli çay abeyler!

— Ankara'dan sonra nasıl gideceksin?

Dönüyorum. Mini etekli kızla, sevgilisi yanıma gelmişler.

— Çaresini ben biliyorum, diyor kız.

— İstersen seninle Antep'e kadar gelirim.

— Ankara'da in. Planımızı bozma sakın. Taktiğim var benim.

— Bacakların!

— Coca-Cola, ayran!

— Dedim ya, çaresini biliyorum ben.

— Anlatsana. Gözüm arkada kalmam.

— Ankara'da, diyor kız, şalvar giyeceğim ben.

Başımı da yaşmakladım mı, kimseler ilişmez bana!

— Bavulun bagajda ama!

— Şalvarım çantamda, canikom...

— Beyoğlu...

— Eyüp Sultan.

— Belâ olacak bu köprü.

— Nedenmiş?

— İntihar edeceklere kolaylık.

— Bilet!

— Tanrıverdi yolcusuyum.

— Çayırağasındanım.

— Ben de...

Vapurda kaynaşma başladı ansızın. Yaklaşıyoruz Harem'e. Dışardakiler yerlerini alıyor.

DIŐI KALAYLI İÇİ VAYVAYLI

Trafikteyiz. Muavin çıkışını yaptırıyor arabanın. Saat: On dokuz on beş.

Önümüzde bin yüz elli kilometre var. Otobüs yarışa hazırlanan atlet gibi duramıyor yerinde. Tekerlekler dönüyor. Sanki yüz metrelik bir yarışa başlayacak. Biraz daha hızlandı. Arka kapıdan atladı Muavin.

— Tamam!

Otobüs çoktan tamam'dı oysa. Birkaç yüz metrede üçüncü vitese geçti. Şimdi, birkaçımız, kollarımızı, ayaklarımızı, gözlerimizi şoföre katmıştık sanki. Onunla birliktik. Kıpırdanmalar, yerleşmeler de oluyor bu sıra. Önümde oturan koltukta iki arkadaş konuşuyor.

— Tuttum, diyor birisi. Bu şoför iyi.

— Daha önce gittin mi?

— Gitmedim ama, anlarım ben.

Muavin eline mikrofonu alıyor. Füf, füfff..

— Kıymetli Çayırağası yolculan... Füf, füfff..

Hayırlı yolculuklar. Allah, İstanbul-Antep arası bin

yüz elli kilometreyi, fuf, fuf kapatmayı cümlemize nasip etsin.

— Amiiin!...

— Allahvere, diyor bu kez önümdeki yolcu, ezrail, kılıcını bizim üzerimizde denemez.

Omuzuna dokunuyorum.

— Kardeşim, diyorum, bu şoförün iyi olduğunu nasıl anladın sen? Merak bu ya!

Dönüyor. Kolunun birisini uzatıyor. Yarısı yok.

— Bu yollarda çok kaza atlatmışım ben diyor. Kolumun bir parçası misal. Seçerim şoförü de, otobüsü de.

Kolonya dağıtıyor Muavin. Sağlam kolunu uzatıyor o. Ben de sıramı savıyorum az sonra.

— Eee, diyorum, iyi şoför nasıl anlaşılır?

— Ben, diyor otobüsü, şoförü görmeden bilet kestirmem. Şoförün iki hususuna dikkat ederim: bir; sıska olmayacak, iki; burnu fıstık gibi olacak.

Yanımdaki, konuyu başka yöne çekiyor.

— Burunlu otobüsler tarihe karıştı arkadaş.

— Sözüm, otobüs üzerine değıldir hemşerim. Şoförün burnu büyük olmayacak.

— Niyeymiş? diye soruyorum.

— Şoför dediğın, ikide bir, yan dikiz aynasına bakmalı; solundan geçecek arabaları kollamak için. Burnu uzun olan şoför, yolcular görür diye, hele arka koltukta avrat varsa, yana çevirmez burnunu. Sıskasına da kulak asmıyacan. Sinirinden et tutmamıştır. Şoförlük, serinkanlılık ister.

— Ya! diyorum, dikiz aynasından şoföre bakarken. Güzel burnu var adamın gerçekten. Zayıf da

değil. Eksilen yarım kol, neler öğretirmiş insana!..

Bir kutu uzanıyor bu sıra. İçi sakız dolu. Alıyorum. Şaha kalkmış at resimleri ambalaj üzerinde de var. Yırtıyorum. Çiğnemeye başlıyorum sakızını. Yeşil yeşil çayırlar geliyor gözlerimin önüne. Yük taşımaya hazır develer, geviş getiriyor. Sakızını çıkarıp sigaralığa bastırıyorum. Ardından koltuk arkadaşşıma ve öndekilere sigara tutuyorum. Onlar, sakızlarını, şaha kalkmış atlı kâğıtların içinde tutuyorlar hâlâ. Belki de evlerine götürecekler...

Otobüsün arka bölümündeki lâmbaları söndürüyor şoför. Yolları daha iyi görmek istiyor anlaşılıyor.

— Evet, diyorum yarım kollu adama. Arabadan ben de anlarım. Mercedes değil mi bu?

— Ön lastiklerine baktın mı peki?

— Yoo!

— Arabadan anlarım diyorsun, kabak olursa lastikler, fren iyi tutar mı?

— Hele Bursa işi olursa! Kamyon motoruna, otobüs kasası oturturlarsa... Rampada bayılmasın diye yokuş aşağı kaptırırsa... O zaman çıkar işin boku...

Sesi duyulmuyor adamın. Teyp çalıştı çünkü. İçli bir hoyrat, körletiyor öteki sesleri. Mercedes 302'nin tavana asılmış bayrağı bile sallanıyor sanki...

«Buradan bir atlı geçti.

Yarama bastı geçti

Tabib yaram elleme

Yaramın vakti geçti.»

— Evet!, diye bağıriyorum. Araba neden bayılıyor?

— Dedim ya, kamyon motoru. Kaptırıp yokuş aşağı önüne ne gelirse sollamak ister, tepede bayılmasın diye.

Gülümsüyorum.

Muavin dolaşiyor gene. Pencereleeri kapatıyor. Sesi kırmak istiyor anlaşılın. Dışarıya bakıyorum. Işıklar azalmış. Yolun iki yamacında, Gebze'ye kadar uzanan, atomla çalışırcasına, bacasız, duman-sız fabrikaları geçmişiz.

Mercedes'imiz Bussing'i kovalıyor. Sollayacağı sıra, karşıdan bir araç yaklaşıyor. Yeniden kovalama. Kıstırdı yokuşun ortasında. Solluyoruz. Mercedes'in, Havalı Magirus'tan başka hiç bir otobüsten ürkmediğini biliyorum zaten.

Şoför bir düğmeye basıyor. Başucundaki lâmba, yanıp sönüyor. Muavin geliyor arkadan. Birşeyler konuşuyorlar. Az sonra iki sıra gerimde tartışma başlıyor.

— Giymem!

— Yasak diyorum.

— Ben de Antepliyim.

— Olsun.

Sağdan soldan da katılanlar oluyor tartışmaya.

— Muavin haklı hemşerim, burnumuz düştü.

— Pencereleeri açın!

— Çocuk terli!

— Uzatıyorsun ama. Güzellikle giysene ayakkabını kardeşim.

— Çayırağası da böyle yaparsa!

— Kavun değil ki kokluyalım.

— Bileti keserken dikkat etsenize.

— Yedi yüz bin liralık otobüs bu. Kokutturmam içini.

Petkim'in yanından geçiyoruz. İzmit körfezindeki balıkları öldürmüş bu fabrika. Gök tutuşmuş sanki. Kocaman bir bacadan, denize dökülen gazlar alev alev fişkırıyor şimdi.

Otobüsün radyosu, teypi susuyor. Rahat yok ama. Başka bir teyp çalışıyor.

«Çalışma mafiş mayistarof
Alman kızları bayıltarof.»

Mini etekli kızla sevgilisi kahkaha atıyor. Sol yanımdan geliyor sesin kökü. Bıyıklı birisi, dallı-pullu naylon gömleğine kravat takmış. Teyp kucağında duruyor. Pencerenin çengelinde bir fotoğraf makinası asılı. Almanya'dan geldiği yüzde bin. Sünnet karşılığında, oyuncaklar verilmiş çocuk gibi sevinçli. Teypini dinletiyor otobüstekilere. Bu kez bir konuşma :

«Vatanım, nasılsın iyi misin? Yeni vilâyetin Münih'den selâm. Ana, para postaladım sana. Oğlun Davud Kılıçkesen. Fuf, fuf... Zeliha kız, duyuyon mu beni?. Sesimi getiren arkadaşıle, 500 Mark yolluyom. Ağlama kız, seni de alecem Münih'e... Huzurunuzda Kamanlı Recep (Öksürük sesleri)

«Yeşil ördek gibi daldım göllere
Sen düşürdün beni bu hallere...»

CİĞERİ ÇALINAN ADAM

Adapazarı-Düzce arasındayız. Otobüsümüz öyle hızlı gidiyor ki, duruyor gibiyiz. İlk tedirginliğimiz yok hem. Cesaret tiryakisi olduk belki de. Herkes evinde sanki. Uzanıyor, uyuyor, konuşuyor. Şoföre bakıyorum. Direksiyonu sağ eliyle kullanıyor. Öteki elini, pencereden dışarıya çıkarmış serinletiyor. Karşıdan gelen arabaların farları, uzayıp kısalıyor.

— Köyünüz kaç haneli? diye soruyorum koltuk arkadaşşıma.

— Otuz beş diyor.

— Geçiminiz ne üzerine?

— Ekindi eskiden.

— Ya şimdi?

— Almanya üzerine.

— Demek, ciğerini kaptırdın ha!

— Hastanede oldu bu iş. Yanıma geldi birisi. «Sununla gir» dedi. Şişirdim ciğerimi, kocaman. «Veremsin» dediler sonra. Yanıma gelen değıştirdi ciğerimi, veremli birisiyle, yalanım yok beyim. Kâğıtlar elden ele kaydı çünkü.

— Ekmek parası... Ciğer de çalar eloğlu.

— Parana göz kulak ol dedilerdi. Para yere bat-sın ciğerimizi oyuna getirdiler. Kovalasam bir fay-dası olur mu dersin? Durumu anlatsam.

— Kime?...

ELÎ TEZ SÜNNETÇİLER

Düzce'ye yaklaşıyoruz. Az sonra Bolu dağı başlayacak. Otobüsümüz sola kıvrılıyor. Park etmiş pek çok otobüs var. Biz de katılıyoruz onlara. Muavin bağıırıyor:

— Yarım saat yemek molası.

Milyonerlere ait dağ evlerinin kapısını andıran, çevresi kırmızı tuğlalarla örülmüş özel bir antreye giriyoruz. Bu sıra, lokantanın hoparlöründen, cırtlak bir ses gelişimizi duyuruyor.

— İstanbul'dan gelip Antepe gitmekte olan, Çayırağası yolcuları hoş geldiniz. Kaptanınız yarım saatlik yemek molası vermiştir.

Masalara dağılıyoruz. Lokanta, eni, boyu, yüksekliğiyle şimdiye kadar gördüklerimden en büyüğü. Garsona yemek ısmarlıyorum. Bu sıra yeni bir otobüs geldi. Aynı cırtlak ses, firma ismini değiştirerek yolcuları karşılıyor. Üç-beş sene önce hiç bir şey yokken, kısa zamanda kurulmuş olan bu uğrak sitesi hoşuma gitti doğrusu.

İsmarladıklarım geliyor.

Tadıyorum. Tatsız, tuzsuz hepsi.

Az sonra hesabı istiyorum. Burada dönen dolapları anlıyorum şimdi. Herşey müşterinin rahatlığını, onurunu yüceltiyor, ona temiz, lezzetli bir yemeği hayal ettiriyordu. Ve müşteri kendinden geçip masaya kuruluyor; tıpkı sünnetçinin önüne, beyaz işlemeli, ipek entariler, takkeler, alkışlar arasında getirilen çocuklar gibi. Eli tez sünnetçi iş başındadır artık. Sonra ikinci bölüm başlıyor: Hesap...

Pencereden bakıyorum. Otobüsümüzün içinde pek çok yolcu var. Bize, lokantaya bakıyorlar. Aç, aç.

Dışarı çıkıyorum. Hakkımızı koruyacak hiç bir kurumun varlığı yok görünürde. Hem, dağbaşında, böylesine planlı, büyük bir tesis kuran kapital, kuşkusuz bütün sakıncaları ortadan kaldıracak akıllılığı da göstermiştir, diye düşünüyorum.

Henüz zamanımız dolmadı. Hoparlördeki sesin, kaptanımız, dediği şoför, yemek yiyor muaviniyle. Zaten, onların yemeği özel çıkıyor. Getirdikleri yolcular karşılığında hazırlanan sofranın parasız olduğunu biliyordum önceden.

Yüznumaraya doğru yürüyorum. Böylesine pahalı bir tesisin yanındaki yüznumarayı bile, kokusundan bulmak mümkün. Kapısında tartışıyor iki kişi.

— Paralı, diyor gençten bir köylü.

— Get len, diyor yaşlı bir adam. Neden paralı olacakmış? Otobüs yolcusuyum ben.

— Paralı da ondan.

— Ne ki burası?

— Tuvalet!.

— Cart, diyor ihtiyar adam yürürken. Helâ len

burası. Adını tuvalet koymuşsun. Helâ paralı mı olurmuş? Ulen, yediğimiz içtiğimiz para, sıçtığımız da mı olsun imansız!

Dönüyorum otobüsün yanına. Yarım kollu genç ilişiyor gözüme. Bir otobüsün altına eğilmiş. Birşeyler anlatıyor arkadaşına. Ben de yanlarına gidiyorum.

— Hayrola?

— Çök, diyor, size de göstereyim.

Çöküyorum.

— İşte, diyor, havalı Magirus dediğin böyle olur. Körükleri olacak.

— Ötekiler?

— Makaslı olanlar var bir de. Viraja girdiğinde sağa, sola savurur yolcuları.

Kalkıyoruz ayağa. Az ötemizde bir adam oturuyor, ayakkabısız.

— Ayağı kokan yolcu, diyor yarım kollunun arkadaşı.

Yaklaşıyoruz.

— Biz de Çayırağasındanız, diyorum. Hayrola? Hoparlörle çağrılıyoruz bu sıra.

— Hadi, diyorum binelim.

Ayakkabılarını güçlkle giyiyor.

— Kör talih diye konuşuyor da. Benim neyime, İstanbul'a gitmek! Otur, oturduğun yerde.

Kunduralarının bağları çözüük. Ama zor yürüyor gene de; birkaç numara küçükmüş gibi. Başım iki yana sallıya sallıya konuşmasını sürdürüyor.

— Otobüs geçiyordu kahvenin önünden. Atla dedi arkadaşlarım. Var kardaşını gör, gel; madem bunca görestin. Vay, dedim olur mu olmaz mı?

Ayakkabı dedim. Lâstiklerim yırtık dedim. Arkadaşım çıkardı ayakkabılarını. Atladım otobüse, ardından ayakkabıları tutuşturdular elime. Antep neresi, İstanbul neresi. Ne kardaşımı buldum yerinde, ne de ayakkabılar oldu ayağıma. Muavin pezevengi de tutturur geysene.

Otobüs kalkıyor.

Güçlkle atlıyoruz içine. Vites değiştirirken, tutamıyorum adamı. Arka sıradaki bir kadının kucağına düşüyor.

— Hakkını helâl et bacım, diyor.

— Yakında bir milyon olacak Mercedes, diye bağıyor Muavin, kapıyı kapatırken. Daha binmesini bile öğrenemediniz, yahu...

CESARET TIRYAKİLERİ

Yürüyorum yerime doğru. Bir yandan da yolculara göz atıyorum. Yoksul çoğu. Mini etekli kızla sevgilisi sokulmuşlar birbirine. Koltuğun birisini tek başına paylaşmış yaşlı bir kadın. Böylesi yolcuların yanma, erkek alınmıyor Antep otobüslerinde. Sentur, Seri Emniyet, Fındıklı Toros, Maz'da da böyle korunuyor namus!..

Bir kilo biftekten ucuzdu, İstanbul'dan Antep'e gitmek. Çünkü, ölüm vardı işin sonunda. Daha hızlı varabilmek için yarış ediyordu firmalar birbiriyle. Sonunda çukurlar cesetlerle dolarken, insan sesi değmemiş boşluklar, feryatlarla dolup taşıyordu. Ucuzdu onun için yolculuk. Bilet alan her yolcu, atadan miras, cesaretini de yaratıyordu firmaya çünkü.

Bolu dağına tırmanırken düşünüyorum bunları. Önümde oturan, kolunun yarısı eksik adamın konuşmaları geliyor kulağıma gene.

- Kendime geldiğimde, kolumu bulamadım.
- Ölen oldu mu?

— Altı kişi.

— Neydi arabanın markası?

— Melezdi. Nah işte buralarda oldu kaza. Virajı alamadı şoför.

Yokuş bitti. Düzdeyiz şimdi. Uyumak istiyorum. Koltuğu yatırıyorum. Gözlerim yumuk. Konuşmalar geliyor ama, kesik kesik...

— Görseydin, şoföre de acıydın.

— Su var mı?

— Pencereyi açsana muavin.

— Kapatsana muavin.

— Unutamadım ya... Yaralıydı şoför. Süründü. Muavini aradı.

— Dilekçe verdim.

— Hükümet işi.

— Ankara'ya gelmemişse?

— Bakanlıklar uzak mı?

— Paranı toprakla karma Almanyalı kardeşim.

— Sağlama gideceksin.

— Acız biz burada.

— Ya komünistler!

— Acım ben.

— Muavini buldu şoför. Az ötemdeymiş. Dürttü. Ayıldı muavin. Otobüsü gösterdi şoför. Silkindi muavin. Ayağa kalktı. Elleriyle yüzünü sıvazladı. Sonra hopladı. Bagajı aradı.

— Toprak topraktır.

— Makina al.

— Ayakkabısını çıkardı gene.

— Aldanma, koku başka taraftan geliyor.

— Kâğıt aldı bagajdan. Sonra parçalanmış torpido gözünü aradı. Gün batmamıştı daha. Muavin

başardı sonunda. Ön tarafı parçalanmış otobüsün üzerindeki firma isimlerini, kâğıtla kapattı. Muavin, ustasına dönüp başardığını anlatamadı ama. Ölmüş-tü şoför çünkü.

— Su versene!

— Naylon yetiştir. Kusacak var.

— Sustur artık kardeşim, uyuyacağız.

— Elin gâvuru gece, gündüz çalışıyor ama. Siz de uyuyun bakalım. Uyuyun, petrolar.

— Uyusana sen.

— Gece vardiyası. Akord... Zam...

— Yağmur yağmazsa acız gene.

— Kolunu buldun mu?

— Kolumu buldum ya, saat yoktu üzerinde.

— Ekmek parası.

— Ankara'da Bakanlıklar.

— Yaş mı?

— Şalvarın uçkuru...

İLK HÜKÜMET ADAMI

Başımı cama dayıyorum. Dışarıyı geçi geçiveriyor otobüs. Gök yıldızlı. Uzakta, pek çok ışıktan tarlalar, ışıklı tepeler görünüyor. Ankara'ya yaklaşıyoruz anlaşılan. Kimi yolcular uyuyor hâlâ. Geniş, boş caddelerde gidiyoruz. Sağa, sonra sola kıvrılıyor otobüs. Duruyor. Şoför bakıyor yolculara. İstanbul-Ankara yolunu tüketmiş olduğunun farkında değil çoğu. Alınıyor buna belki de şoför.

Yanımdaki yolcuyu uyandırıyorum.

— Ankara'da inmeyecek miydin sen?

— Geldik mi?

Başımı sallıyorum. Dışarıya bakıyor.

— Bu arabanın markası ne? diye soruyor.

— 302 Mercedes, diyorum.

— Yaramaz, diyor. Amma da tez gelmişiz İstanbul'dan. Daha gün ışımamış, ne yapacağım ben şimdi?

— Hava motorunu çalıştır, diye muavine çıkışıyor yolcunun birisi. Apollo servisinde usul böyle.

İniyorum aşağıya. Garaj, otobüs dolu. Aralarından geçip bekleme salonuna giriyorum. Saat: 0.3 Yüzlerce insan var içerde. Çoğu uyuyor. İkinci katta çıkıyorum. Berber salonları. Pastane. Otomatik pikap. Türkü, ardından pop müziği. Traş olanlar... Ölenler, doğanlar... Uyuyan milyonlarca insan. Ama traş olan yoktur bu saatte Ankara'da. Üç beş kişi iniyor merdivenden. Otobüsleri gelmiş. Üç beş kişi çıkıyor yukarıya.

— İstanbul'a hemen.

— Hopa.

— Muş.

— Gel hemşerim gel. Pirelenme.

Türkiye'nin her ili, ilçesi gene camlarda duruyor. Biletler kesiliyor, bölge bölge... Bekleme salonuna geçiyorum. Bavullar, çantalar, sepetler dizlerin arasında. Sabahı bekliyorlar belki de. Ama uyuyanların çoğu yolcu değil. Çöpçüler var, süpürgeleri yanibaşlarında. İşsizler var. Uyuyacak yerleri olmayan yüzlerce işsiz. Yolcuların arasına katılmışlar anlaşılan. Omuz omuza vermişler. Çoğu, birbirinin soluğunu alıp veriyor. Jack London'un «Uçurum İnsanları» geliyor aklıma. Bunlar da uçurum insanları. Hem, uçurumun kenarında, düşmeye, yok olmaya aday cinsinden değil. Düşmüşler çoktan. Son model otobüslerin gelip gittiği terminaller ilgilenmiyor onları. Yuvarlandıkları uçuruma, tepelerden düşü-düşüveren kayalar gibi ses çıkarıyor her bir otobüsün motoru. 180, 200, 220 beygirlik motorların özlemini yaşamıyor hiçbiri. Çoktan razı onlar, az ötelerinde Mercedes'in, Magirus'un birer firin ekmek olmasına...

Dolaşıyorum. Yerlerde yatanlar bile var. Sakallı çoğu. Yırtık, yamalı giysileri kirli. Az aşınmış, küçük çocukların mideleri, bağırsakları gibidir onların da organları diyorum. İyi ki büyükler okumamış «Uçurum İnsanları»nı! Yoksa uyutmazlardı bunları da. Öyle yapmış çünkü İngiliz polisi. Sabaha kadar, parklarda, kapı, sokak aralıklarında copla kovalayıp uyumak isteyen işsizleri hep ayakta tutmuş. Ama güneş açınca, işi olanlar işine gitmeye koyulduğunda, parkları açmış İngiliz polisi. Gece boyunca uyutmadığı işsizlerin parklarda yatmalarına izin vermiş. Kovalanmaktan, uykusuzluktan, her işsiz atmış kendisini çimenlerin üstüne. «Miskin miskin uyurlar böyle» demiş İngiliz polisi, geçenlere, uyuyanları göstererek. «Bir de iş yok derler!..»

Otobüse dönmek üzereyim. Yere oturmuş birisi. Sırtını duvara vermiş. Bavulu koltuğunun altında. Tanıyorum onu. Ciğeri değiştirilmiş yol arkadaşım o. Çömeliyorum yanına.

— Merhaba, diyorum. Otobüs bulamadın mı?

— Var, diyor. Otobüsten çok ne var? Köyüme dönemem ama. İş bulmalıyım Ankara'da.

— Yarın, diyorum. Şey, bugün... Var mı tanıdığın birisi?

— Var.

— Kim?

— Bizim köyden çıkan, ilk hükümet adamı.

— Görevi?

— Adalet Bakanlığında kapıcı!

— İyi, diyorum. Hadi, bir kaç saat uyu. Otobüs nerdeyse kalkar. Gitmeliyim ben. Evallah.

- Senin bir tanıdığın yok mu beyim? diye soruyor, ayağa kalktığımda.
- Var, diyorum.
- Kim? diyor, umutla.
- Adalet Bakanlığının binasını yapan müteahhit, diyorum, acı bir gülümsemeyle.

ÖLÜLER İÇİN EMİR

Benz motoru... Isındıkça açılan, açıldıkça az mazot yakan motor...

Konya ovasındayız. Zaman zaman öylesine düz oluyor ki yol, direksiyon fazladanmış gibi geliyor. Işıklar tamamen söndü. Perdeler çekildi. Uyuyor herkes. Muavin de arkada kestiriyor. Eskiden yaptığım yolculukları hatırlıyorum. Şoförlerin el üstünde tutulduğu yıllardı o yıllar. Sırayla yanında otururdu yolcular. Özellikle uykusu tutmıyan yolcular... Konuşulurdu. Şarkılar söylenir, fıkralar anlatılırdı, uyu-masın diye şoför. Sanki bunlar, çünkü şoförler değil!

Uyku tutmuyor beni. Oysa rahatça uyuyabil-mem mümkün. Motorun kompresörü çok iyi. Küçük frenlere gerek yok. Şoför, ayağını gazdan kaldırınca, motorun freni yetiyor hızı azaltmaya. Yol dümdüz. Yanıma yolcu da binmedi Ankara'dan. Şoförün yanındaki tek koltuk boş. Oraya gidiyorum.

Yaktığım iki sigaradan birisini uzatıyorum. Ko-nuşmanın kapısını aralamak güç oluyor.

— İşiniz zor, diyorum.

— Zordur, diyor.

— Araba malınız mı?

Birkaç saniye, başını çeviriyor bana. Gözleri yorgun, umutsuz.

— Yedi yüz bin lira, diyor.

— Çok para.

— İstanbul, Antep, diyor. Sonra Antep, İstanbul. Benim de işim bu.

— İşlerin çoğu tekrardır, diyorum.

— Şoförlük, diyor vites büyültürken. Bildiğiniz gibi değil. Al derler şu arabayı Antep'e götür. Oradan geri getir. Yarın gece, şu saatlerde gene yolda olacağım. Şu yokuşta, şu düzlükte. Yolcular, varacağı yeri düşünür, ama şoför milleti, giderken, dönüşünü hesap eder. Bas gaza bas ki, tükettiğini sandığın yolların ucuna, tükenenler de eklensin. Hıı... Burarlardı işte. Az sonra görürsün otobüsü. Süt kardeşimdi o.

— Kim?

— Yolcuları kurtarmak istemiş anlaşılan. Soldan çarpmış. Sağdan sıyırtabilirdi. Şu tuttuğum direksiyon simidi var ya! Kim bilir belki de günün birinde... Nah işte!..

Bakıyorum koluyla işaretlediği yere. Otobüsümüzün ışığında bir göründü, bir kayboldu, başka bir otobüs.

— Evet, diyorum, gördüm.

— Süt kardeşimi öldürdü, direksiyon simidi, diyor. Göğsüne saplandı üç gece önce.

— Yavaşlasaydınız, diyorum. Biraz yavaşlasaydınız hiç olmazsa. Ölünüzün ruhu adına.

Sigara paketini uzatıyor.

— İki tane yakın, diyor.

Dumanlıyoruz sigaraları.

— Dedikodu olur, diyor. Patronun kulağına gider. Emir böyle, yolcular anlamamak.

— Arkadaşım söylemişti, diyorum. Yolculuğa çıkmadan önce gazeteler okunmalıymış. O günlerde kaza yapan firma hangisiyse, onun üzerine oynayıp bilet alınmalıymış. Patron şoförlerin kulağını çekermiş. Dikkatli olurmuş o sıra şoförler. Doğru mu?

— Acemi firmalar ele verir kendini, diyor, şoför, gülümsüyerek. Fotoğraf çekilmeden, firma yazısı kâğıtla kapatılır çünkü. Bakın, deminki araba. Magirus... Gene gazladı. Kapaşmak istiyor benimle.

— Neden? diye soruyorum.

— Can sıkıntısı, diyor!.

— Süt kardeşiniz! diyorum.

Duymuyor ama. Klakson çalıyor. Yanyana gidiyor şimdi, Mercedes'le Magirus. Karşıdan bir araç gelmezse, Mercedes geçecek. Geliyor ama. Farlar uzayıp kısalıyor. Gaz kesiyor şoför. Magirus'un arkasına sokuluyoruz.

— Mercedes fabrikası, yirmi beygir daha büyültecekmiş motoru, diyor şoför.

— Magirus de büyültür, diyorum.

— Büyültür, diyor.

— Bu modeller gözden düşer, diyorum.

— Önemli değil, diyor. Patron kısa yola sokar o zaman da.

— Köylere mi?

— Köylere, diyor...

UMUDU KENDİSİNDEN AĞIR İNSANLAR

Konya'dan gelen yeni bir yol da katıldı bizimkine. Az sonra Toroslar başlayacak. Çukurovaya ineceğiz. Çukura doğru.

Başım cama dayalı. Gün çoktan ağardı. Dışarıyı seyrediyorum, bir süreden beri. Köyler görünüyor tek-tük. Hızla gelip geçiyoruz az ötelerinden. Araçlar için depolar, benzin, mazot dolu yol boyunca. Ama köylüler diyorum, birkaç aylık soğuk için, şimdiden yakacak derdine düşmüşlerdir. Belki de, günün şu saatinde, ihtiyar bir kadın, çiçeği burnunda bir gelin, ya da oyuncak yaşındaki pek çok çocuk tezek karıyordur. Ve kimi erkekler diyorum, şunca külfetinin karnını doyurmak için tarlalarda umut biçip, umut dövüyorlardır. Bıçağını biliyen, akşam yastığının altına koyduğu tabancasını alıp okşayanlar da vardır şimdi. Eğer bir kan davasının ucu kanatılmışsa gene. Ama biz geçiyoruz hızla az ötelerinden. Otobüsümüz, böylesi ilkel yaşantıları çok gerilerde bırakmış ülkelerden kalkıp gelmiş buralara. Tekerlekleri, bunca hızlı döndüren motorun

gücü; tezek ateşiyle ısınan, bulgur pilavıyla doyan insanlar ülkesini nasıl da homurdanarak harmanlıyor. Ben neden çıktım yola? Ankara'da inen yolcu? Mini eteğinin üstüne şalvar çeken kız? Almanya'dan gelen işçi? Birkaç koltuk gerimde, tek başına uyuyan şu kadın? Yarım kollu adam? Cevabı gecikmiş evrakı için, bin kilometrelik yolu, «gereken işlem yapılacaktır» sözünü duymak için kateden birkaç memur? Ve bir iş bulmak, karınlarını, evde bekleyenlerle birlikte doyurabilmek için çırpınan bilmem kaç yolcu? Ya da bir iki vurguncu...

Biçer-döverlerin ağzındaki bir lokma ekmek, tozlu evrakların arasında yaşayan taptaze umutlar, şimdi, dönen tekerleklerin altında çiğneniyor. Buradan doldurduğu umudu, şurada boşaltırken, filizlenen yeni umutlan bir gecede Antep'ten İstanbul'a, İstanbul'dan Muş'a aktarıyor. Eşya taşıyan yük kamyonları gibi üstelik. Çoğu insanın umudu, kendisinden ağır çekiyor çünkü...

Şoförün yanına oturuyorum gene. Ulukışla'yı geçiyoruz. Otobüsümüz yokuş aşağı.

- Kolay gelsin, diyorum, yeni şoföre.
- Sağol, diyor, yorgun bir sesle.
- Yollar, diyorum, nasıl da geniş.
- Rahmetli yaptırdı diyor.
- Asılan rahmetli mi? diyorum.
- Evet diyor.
- Belki de, diyorum, fakir-fukaranın parasını yollara döktü diye asmışlardır.

Yüzüme bakıyor. Alınmış.

- Bu millete müstehak, diyor. Bunca kısa za-

manda alınacak yol muydu İstanbul-Antep?

— Kazın ayağı öyle değil, diyorum. Birkaç saat geç gitsek ne olur sanki!

— Geç git, kardeşim, diyor. Kime ne?

Anlaşamıyorum şoförle. Konuyu biraz daha üstelemekten vazgeçiyorum. Geniş, güzel yollara bakarak, kendi kendime düşünüyorum: Kapital diyorum, kâr etmek, daha çok kâr etmek için, yoksulun parasıyla yol yapmış, otobüs almış, üzerinde gidip geliyor bir güzel. Ve çoğu yolcunun umudunu da hızlı gidebilen otobüslerin direksiyon simidine bağlamış. Oysa, direksiyon simidinin üzerinde, kimler oturup keyfetmede!... Yollarımız olsaydı, şimdikilerden geniş, otobüslerimiz olsaydı, şimdikilerden güzel, hızlı. Ama bizim yaptığımız otobüsler... Bizim için dönen tekerlekler... Kamyonlar görüyorum bu sıra. Karşıdan gelen kamyonlar... Sebze-meyva yüklü çoğu. Torosların yokuşlarında inliyor her biri. Hayıflanıyorlar belki de; motorlarının, birkaç beygir daha büyük olmadığına şoförler. Hengisi önce götürürse sebzeleri, meyvaları, İstanbul'a, bahşiş alacaklar üç-beş lira, haldeki kabzımalardan çünkü. Hele getirdikleri turfandaysa!...

AĞALAR KARIŞMAZMIŞ

Doğanın siyah-beyaz oyunu var Çukurova'da. Pamuk tarlaları bembeyaz, insanlar kara kara. Kara sarı...

Adana garajındayız. Garaj daha da sıcak. Otobüsler yanyana sıralanmış. Biri dolup kalkarken birkaçı geliyor. İnsanlar gelişi güzel serpilmiş.

Pamuk dönüşü. Ama pamuklar henüz toplanıyor. İş bulamıyanlar bunlar. Bulup da, oyuna gelmiş olanlar ya da. Otobüsün kalkması yarım saat sonra. Karışıyorum kalabalığın arasına. Konuşmalar yorgun.

- Sizin elçi, diyor birisi. Nereliydi?
- Tarsusluymuş.
- Bizimki de Tarsusluydu. Uzun, sarı mı?
- Uzun, sarı.
- Kıştan geldi. Defterine yazdı, köyümüzü, her birimizin adını.
- Baharda bir sefer daha geldi bize.
- Baharda da geldi.
- Yirmi gün çalıştık biz.

— Yirmi günden fazlaydı bizim çalışmamız.

— Ne dedi ağa?

— Paranızı elçiye verdim, dedi. Ben sizi tanımam, dedi.

— Bize de.

— Nasıl bulmalı elçiyi şimdi?

— Tarsusluymuş.

— Giderseniz, diyor birisi. Sesi zor çıkıyor sıcaktan, açlıktan. Giderseniz bulursunuz belki. Umudunuz var gene. Ya ben ne edeyim? Benim gibi yüzlerce, binlerce var bu meydanda. Hiç bir iş bulamadık. Geri dönüyoruz işte.

— Çalışıp da para alamamaktan daha iyi sizin ki, diyor, gençten birisi.

— Ağalar karışmazmış!

— Ağalar, diyorum, diyorum ama sözümü bütünlemekten vazgeçiyorum. Elçiyi bulmak, bugün olmazsa, gelecek yıl bulmak umuduyla avunsunlar istiyorum. Elçilerle, ağalar ortak olmasın bu konuda, diyemiyorum.

Otobüsüme bakıyorum. Çevresi kalabalık. Yürüyorum o yöne.

— Hemen Antep'e diye bağıriyor birisi.

— Maraş'a.

— Mardin'e.

— Havalı Magirus gelecek, diyor bir başkası da. Acele etmeyin.

— 302 Mercedes. Hemen Antep'e. Diyarbakır'a.

Otobüsün bagajı açık. Eski-püskü eşyalar sığıştırılıyor. Şu otobüsün bir vidası bile etmez cinsinden eşyalar...

- Bu yorgan benim.
- Döşęęimi unutma.
- Ulan Nahsen, eteğime yapış.
- Mercedes'le Antep.
- Apolloyla Batman.

Biniyorum otobüse. Aralardan geçmek zor. Pek çok insan var ayakta. Yerime geçiyorum güçlkle. Yanıma bir yanaşma binmiş.

Şoför, el frenini boşaltıyor. Gerisin geri gidiyor.

- Gel, gel... Sol yaparak!
- Anama, Davud kamyon bekliyor, de; Müslümün kamyonunu. Parası...
- Sol yap biraz daha. Tamam.

Koşuyor Davud. Bağırıyor.

— Parası yokmuş, de anama e mi?

— Atla, diyor, Davud'un arkadaşı, otobüsün açık penceresinden. Allah kerim.

— Davud binecek.

— Binen var!

Mercedes ikinci vitese geçti.

— Davud...

— An-na-ma...

Davud, garajı dönen Mercedes'in ardından bakakalıyor...

NEMRUT'U ÖLDÜREN SİNEK

— Oturacak yer de yokmuş, diye mızızlanıyor, yanaşmanın birisi.

Şişman, burnu güzel şoför, otobüsün ardında yatıyor, Bürücek'ten beri. Daracık yerinden doğrulmuş, bağıyor.

— Mercedes'te yer buldun diye şımarma! Hem kasketini çıkarsana sen.

Kasketini çıkarıyor yanaşma. Ayakta duranlardan birkaçı daha çıkarıyor kasketlerini.

— Trafik, diyor, Muavin sonra. Herkes eğilecek trafikte. Unutmayın!

İncirlik Hava Üssünü geçiyoruz bu sıra.

Ayakta duranlara bakıyorum. İnsanlar, diyorum kendi kendime. Buralarda daha eski, daha yıpranmış. Ufalmışlar hattâ. Fosil olacaklar nerdeyse. Yaşarken olacaklar. Kara taş... Pamuk tarlalarında çalışan, çalışmak için çırpınan insanlar, bunlar ha! Otobüs dururse, dönürse Adana'ya, Ankara'ya, İstanbul'a. Oradan sınırları aşsa, böyle, bagajındaki eşyalarla, içindeki yolcularla varurse, otobüsün öz

memleketine. Mikrometreyle ölçülen «Benz» motorunun fabrikası kapısında dururse. Hop, derdi fabrikanın direktörü, hastane değil burası.

— Yolculuk nereden? diye soruyor yanımdaki bu sıra.

Dönüyorum. Frenk gömleğinin yakası buruş buruş. Siyah sakalları haftalık, aylık belki de. Gözleri, çukurluklarında unutulmuş yıllar önce sanki. Yorgun, kederli, gerilerde öyle.

— İstanbul'dan, diyorum. Sigara verirken.

— Görmedim, diyor. Adana'dan öteye geçmedim ben.

— Görürsün, diyorum. Günün birinde Ankara'yı da görürsün.

— Bizim köyden, diyor, iki kişi Ankara'yı da, İstanbul'u da gördü. Alaman'a gittiler de...

— Elçiler, diyorum, azapları dolandırmış bu yıl

— Dolandırır, beyim diyor. Allah korkusu kalmadı ki!

— Hükümet var ama, diyorum.

— Hükümet büyük, diyor. Dağın yanında, taşın hükmü ne?

— Şöyle parmağının birisini oynatsa, diyorum. Düzeltirdi işinizi belki de.

— Hangi birimize oynatsın, diyor. Çoğuz biz.

— Çoksunuz ya, diyorum. Kötü mü bu?

— Sineğiz biz beyim, diyor, biraz düşündükten sonra. Sinekten sinek doğar. O da gider pisliğe konar.

— Nerelisin? diye soruyorum.

— Kilisin köyünden, diyor.

— Urfa'yı duymuşsundur, diyorum. Nemrut'un başına gelenleri de duymuşsundur. Sinek ne işler etmiş.

— Urfa'yı duymuşum, diyor. Nemrut'u çıkaramadım.

— Zalim bir hükümdar varmış, diyorum. İsmi Nemrut. Astığı astık, kestiği kestikmiş. Sonunda ne olmuş bilir misin?

— Ne olmuş? diye meraklanıyor azap.

— Bir sinek öldürmüştü Nemrut'u.

— Aynen öldürmüştü mü?

— Sinek deyip geçmesene. Milyonlarcasını, bir arada düşün hele. Dağa çıkarken, ön ayakları kısa olan atı da olsa, hazinesinin içinde cirit oynansa, göğe çıkıp öldürdüğü balığın kanına bulaşan kılıcını gösterip «ben Allahı öldürdüm» diye böbürlenmiş bir Nemrut bile olsa, sineklerin karşısında ne yapabilir?

— Bildiğimiz sinek? Üvez?

— Evet. Şu bildiğimiz küçücük sinek. Hem bilir misin Hazreti İbrahim'in babası put yapıcısıymış?

— Aynen put yapıcı?

— İbrahim küçükmüş o sıralar. Babasının yaptığı putları getirip satarmış. Sürümüş onları bir gün yollarda. Sonra, puthaneye girip kırmış hepsini. Baltasını da getirip en büyük putun boynuna asmış.

— Allah yok muymuş o zaman?

— Kesme sözümü. Bak dinle, sonunda ne olmuş: bu işi yapsa yapsa İbrahim yapar demişler ve Nemrut'un karşısına çıkarmışlar. İbrahim, «balta kimin boynunda asılıysa, o yapmıştır» demiş. İnan-

mamış ama Nemrut. «Onun eli, kolu yok» demiş. «Bunu senden başka kimse yapmaz» demiş. Ve ateş atmak istemiş İbrahim'i; ümmetine ders olsun diye. Öyle bir ateş yakılmış ki, kimse yanına yaklaşılamaz olmuş. Sonunda kaleye mancınık kurdurmuş Nemrut. Oradan atmışlar. Ölmemiş ama İbrahim. Ateş yerine, ipek harmanının içine inmiş.

— Ya sinekler? Hani Nemrut'u öldüren sineği anlatacaktın bey.

— Kendini sinek yerine koyuyorsun değil mi? diyorum gülerek. Merakın ondan. Şimdi sıra sineklere geldi: «Savaş benimle» demiş Nemrut. «Ateşime, gücüme dayandığını hele bir daha göster.» Korkmuş İbrahim, senin gibi korkmuş belki de. Anlıyamamış meseleyi. Ama bir çıkar yol da bulamamış. Sonunda Nemrut'un düzenli ordusuyla İbrahim büyük bir alanda karşı karşıya gelmişler. Gülmedemiş kumandanlar. İlerlemeğe başlamış düzenli ordu. İbrahim yürümüş tek başına. Tam karşı karşıya gelecekleri sıra, yüzlerce, binlerce, milyonlarca sinek, İbrahim'in safına katılmış ve ordunun üzerine yürümüş.

— Ya Nemrut?

— O, sarayından izlemekteymiş olup biteni. Ordusunun telef olduğunu görünce, koşup demirden odasına saklanmış. Saklanmış ama, bir sinek, anahatar deliğinden geçip Nemrut'un burnuna, oradan da beynine girmiş. Ve az sonra, küçücük sinek, kocaman bir serçe olmuş, Nemrut'un başı içinde. Nemrut, ağrıdan kıvranmaya başlamış günlerce. Sonunda keçeden tokmak yapmış akıl bocalan. Başlamışlar Nemrut'un kafasına kafasına vurmağa. Ama ge-

ne de iyi edememişler hükümdarlarını. «Sana yeni bir baş takalım» diye kesmişler, zalim Nemrut'u.

— Oh, diyor azap. Desene kurtulmuş ümmeti.

— Bilmem, diyorum. Kimileri der ki, Nemrut'un başı, başka başka başlar olup yaşamaktaymış aramızda hâlâ...

— Ölüm dedin de, diyor azap ansızın. Çocuğum öldü benim. Pamuğa gelmeden az önce öldü.

— Neydi hastalığı?

— Hastaliksız öldü, diyor, azap. Sesi ağlamaklı.

— Trafik mi?

— Nasıl hastalık o?

— Araba mı çarptı yani?

— Yok beyim. Taş var ya...

— Çömelin trafik!

Çömeliyorlar. Az ötemizdeki ayakta hâlâ. Muavin tekrar bağılıyor.

— Çömelsene hemşerim.

— Çömelemem, diyor azap. Ayağımın biri, ağaçtan benim.

BAŞI DUMANLI DAĞLAR

Tekerlekler ağır ağır dönüyor Şimdi. Gâvur dağını geçiyoruz. Motor, canı varmış gibi inliyor. Güneş, Şoförün tam karşısında. Otobüsün ardındaki daracık yerde geçen üç-beş saatlik uyku az gelmiş anlaşılan. Yüzü-gözü Őiő sanki. Başını, sağa sola sallayıp uykusunu dağıtıyor. Dudakları sarkık. Sigaranın dumanını çekemiyor ciğerlerine. Ağzında tutup üflüyor sadece. Dar yollarda yükseldikçe yükseliyoruz. Bazan önümüze üstü insan dolu kamyonlar çıkıyor. Sollarken bakıyorum bu insanlara. Genellikle erkekler kenarda. Omuz omuza vermişler. İhtiyar kadınlar, çocuklar orta yerde. Virajlarda savruluyorlar. Düştü düşecekler. Yeni bir kamyonu sollamak üzereyiz. Onun da üstü insan dolu. İhtiyar bir adam, altı yedi yaşlarındaki çocuğun böğrüne vuruyor. Belki de torunu. Çocuğun ağladığını görmeden yanlarından geçiyor otobüsümüz. Gâvur dağının tepesi dumanlı. Köyler görünüyor bazan. Çoğu terk edilmiş. Başı dumanlı Gâvur dağına soruyorum, içimden. Yıllarca barındırdığın, kışın odunlar verdiğin, yazın eteklerinde ekinler yeőertip kilerle-

rini doldurduğun insanların nerelerde şimdi? Adana'ya pamuğa mı gitti kimileri? Ankara'ya İstanbul'a ya da başka bir zengin kentine mi vardılar? Boş arsaları, teneke teneke taşıdıkları harçlarla göğe mi uzatıyorlar? Sana geldiklerinde diyorum, elliyidiler, yüzdüler... Şimdilerde on binlere ulaştılar öyle mi? Başındaki duman, seni bırakıp gitmelerinden değildir kuşkusuz. Gittikleri yerlerde daha da rezil olduklarını bilmendendir. Kazma vurdular derine önceleri. Sonra makinalar geldi. Canının yedi katına inmiş ağaçlarını kökünden söküp aldılar. İyidir, hoştur dedin belki de. Kolum kanadım azalsın ama, buradan göçen insanların rahat etsin hiç olmazsa. Hem ben onlar için gelmedim mi bu dünyaya dedin. Bilirim, dilin olsa neler anlatırdın daha. Canını yakan kamyonlar, otobüsler değildir senin. Helâl olsun verdiğin yollar onlara. Söyleşin başka senin. Kamyonlar çoğaldı dersin. Otobüsler, bir güzelleşti, bir büyüdü ki, aşkolsun insanoğluna... Ama, seni bırakıp gidenler, şehirlerde mutlu olacaklarını umanlar, her yokuşun bir inişi vardır diye, bu başından tırmanıp öbür başında inenler, öbür başından tırmanıp bu başında inenler gelip geçer oldu bu yollardan gene. Tekerleğin birisi bile onların olmadıktan sonra, otobüslerin hızlısı, süslü-püslüsünden onlara ne dersin! İçi buğday dolu kamyonların, üstünde giderken, bir pençe buğdayın peşinde olduktan sonra, dağımdaki ormanlar gibi olmak gerekir, dersin...

Duruyor otobüs.

— Yemek molası! diye bağıırıyor, Muavin.

Bekliyorum. Önce ara yerde, ayaktakiler iniyor. Sonra oturanlara geliyor sıra. Lokantaya giriyorum. Orta yerde kocaman bir havuz var. İçi karpuz dolu. Masalar dolu değil. Otobüsten inenlerin çoğu, otobüsün çevresinde kaldı. Beş altı kişiden fazla değil sanki, karnı acıkmış olan!...

MAYINA DOĞRU

İniyoruz Gâvur dağından. Aşağımızda, yollar kat kat. Pencereden kolumu uzatsam, altımızdaki ilk yoldan gelen bir araca değecekmiş gibi. Ama Taşlaşmamız çok sonra oluyor. Zaman zaman, uçakta gidiyor gibiyiz. Ovanın bütününe görebilecek kadar yükseklerdeyiz çünkü.

— Pahalı mıydı? diye soruyor, yanımdaki azap.

— Ne? diyorum, anlıyamamış.

— Lokanta, diyor. Yemek yedin ya!

— Pahalıydı ama, diyorum, lezzetliydi yemekler doğrusu.

— Suyu soğuktu, diyor. Bulunmaz bizim oralarda böylesi.

— Et bulunur mu?

— Bulunur, diyor, para olduktan sonra. Bir yıl daha Çukurun pamuğunu beklemem gayrı.

— Var mı başka bir iş? diyorum.

— Var ya, diyor.

— İyi, diyorum. Daha ne istiyorsun? Pamuk toplamak, kolay mı sanki!

— Pamuk toplamak, diyor. Çok isterdim. Alın teri. Namuslu iş.

Sardığı tütünü bana uzatıyor.

— Öteki iş? diyorum. Nasıl bir şey ki!.

— Bey, diyor. İstanbul'da oturuyordun değil mi?

— Evet, diyorum.

— Duymamışsmdır, herhal, diyor. Kilis, kaçakçılıkta öndedir.

— Duydum, diyorum. Sen de mi?

— Kararım karar, diyor. Pamuk olmadıktan sonra.

— Mayın, diyorum.

— Ölenlerin canı yok mu? diyor.

— Hiç olmazsa, çocuğun ölmeden yapsaydın ya bu işi, diyorum.

— Bende çocuk çok, diyor.

BİN YÜZ ELLİ KİLOMETRE

Şoför geçiyor yanımdan. Arkada uyuyan şoför... Meslektaşının yanına gidiyor. Birşeyler konuşuyorlar aralarında. Toprağı kırmızı tepelerden geçiyoruz. Onlar bu tepeleri çok iyi tanıyorlar. Antep'e varmamız için kaç viraj, kaç benzin istasyonu, hat-tâ kaç ağacı geçeceklerini bile biliyorlar. Ama onların hesap ettikleri, şimdi başka şeyler var kuşkusuz: Bu yoldan, şuradan kaç saat sonra İstanbul'a doğru geçip gidecekleri. Ya da öbür gün aynı saatte Antep'e bu kadar yakın olup olamayacakları. Kullandıkları otobüs, az sonra, yıkanacak, yağları tazelenecek, demir yorgunluğu alınacak bir güzel. Ama kendileri, çoluk-çocuklarını görmeye doyamadan, yumuşak yataklarda uyuyamadan dönecekler gerisin geri.

Bir köprünün altından geçiyoruz. Antep uzakta değil artık. Muavin görünüyor bu sıra. Eline mikrofonu alıyor.

— Değerli Çayırağası yolcuları, diyor. Firmamız İstanbul-Antep arasındaki, fuf, fuf... Bin yüz elli kilometreyi kapatmış bulunuyor. Geçmiş olsun.

Kıpırdanıyor yolcular. Raflara uzanıyorlar. Ana caddesindeyiz Antep'in. Otobüs hızını daha arttırıyor. Ya da düz yollarda kestiremediğimiz hız, şimdi şekiller arasından geçerken daha da hızlıymış gibi oluyor. Sola dönüyoruz. Yol biraz daralıyor.

Duruyor otobüs.

— Çayırağası geldi.

— İstanbul'dan beklenen yolcular.

İnenlerin çoğu, Adana'dan dönen azaplar!

Şalvarlı kız iniyor bu sıra. Arabalı vapur... Boğaz Köprüsü... Beyaz bacaklar... Ciğeri çalınan...

— Hadi bey, diyor yanımdaki.

Dönüyorum.

— Demek ayrılıyoruz burada, diyorum.

— Maraş, Kilis, Diyarbakır, Urfa, Mardin, diye bağrışmalar.

— Kilis'e varmış, diyor bu kez de yanımdaki.

— Otobüsünü kaçıрма, diyorum, omuzuna elimi koyarken.

— Tütün, diyor küçük bir çocuk. Çay da var.

— Sinekler, diyorum.

— Yolun açık olsun, diyor, çocuklara bakarken, yorganını sırtlarken.

— İsmi neydi? diye soruyor yürüyeceği sıra.

— Kimin? diyorum.

— Başı kesilen hükümdarın?

— Nemrut, diyorum.

— Kilis'e, Mardin'e hemen! Kalkıyor!

— Kilis'e, ben de varım diyor, koştururken.

Ardından bakıyorum. Kilis uzak değil, ama Suriye'ye geçecek oradan, biliyorum.

MOTORUN PAŞASI

— Daha birkaç yıl öncesine kadar otobüs işlerdi Nizip'e, diyorum kâhyaya. Bu taksiler de nereden çıktı.

— Otobüs fiyatına taksi, diyor. Daha iyi değil mi?

Dar, çıkmaz bir sokağın önünde oturuyorum. Kalabalık bir çarşı, az ilerim. Kebapçı dükkânlarından et kokulan yayılıyor çevreye. Sol tarafımda Antep kalesi. Mavi bir takside iki kişi oturmuş.

— Ben de Nizip'e gideceğim, diyorum.

Kâhya, yanıbaşımnda nargile içen iki kişiye sesleniyor.

— Üç oldu, diyor. Nargile ne zaman biter?

— Ben, diyor, yaşlısı, suyu fokurdattıktan sonra. Gitmem bu arabayla.

— Niye? diye soruyor kâhya, motoru sevdiğinden.

— Motoru, diyor, paşa «general» emme, gazelleri gereksiz. Üçüncü arabada Barak var.

— Gidelim, diye sesleniyorum. İşim acele.

— Şakir Şakir, diye, bağıyor kâhya. Nerdesen?

— Kebapçısına bak, diyor, sıradaki başka bir şoför.

Kâhya çarşıya doğru yürüyor.

Radyo açık. Kısa haberleri dinliyorum. Haşhaş ekimi yasaklanmış. Dönüp dar, bakımsız yolda sıraya girmiş Amerikan arabalarına bakıyorum, gereği varmış gibi!

— Binmediler, diyor, şoförün yanına oturan.

— Onların derdi başka, diyor şoför.

— Pikaplarını beğenmediler, diyorum, arkadan.

— Pikap bahane, diyor, şoför. Kulağıma geldi; bu model eşeğe benzermiş. Araba dediğinin karasörü yüksek olmalıymış, at gibi...

Asfalta çıktık. Antep-Nizip arası kırk beş kilometre. En aşağı yüzle gidiyoruz. İki yanımız zeytinlik. Ağaçlar birbirine yapışmış gibi oluyor bazan. Açık pencereden gelen hava, gözle görülüyor. Katı, katı. Güneşle karılmış gibi...

— Yolculuk nereden? diye soruyor şoför. Dikiz aynasında bana bakarken.

— İstanbul'dan, diyorum.

— Nizip'ten kimlerdensin?

— Kimselerden değilim, diyorum. Ablam var. Bir köyden geçiyoruz bu sıra. Kuyubaşı insan dolu.

— Plak, diyor, birisi.

— Yeni çıkanlardan, diyor şoförün yanındaki. Şoför plakları karıştırıyor. Viraja giriyoruz.

Açıktan alıyor. Karşıdan araç çıkmıyor neyse ki...

— Otobüsler vardı, diyorum.

Plak dönüyor.

«Leylâm kalk gidelim yolumuz uzak
Yolumuza kurdular, demirden tuzak
Leylâm kalk gidelim, eller gidiy
Bağımızda kuşlar figan ediy.»

— Motorun rektifiyli, diyor birisi.

— Akşama, filim değişiyor, diyor öbürü.

Uzaktan birileri görünüyor. El kaldırıyor adam.

— İstersen al, diyorum.

Yavaşlıyor şoför. Yanlarına geldiğinde yeniden hızlanıyor ama.

— Neden almadın? diye soruyorum.

— Adamın yanındaki kadın, diyor.

— Eee, diyorum. Ne olmuş kadına?

— Tanırım bunları, diyor. Sıskadır kadın. Kaçak sarınmış gene.

Kadını gebe sanmıştım ben...

FORD'SUZ AÇILMAYAN AĞIZ

Atı vardı eniştemin. Yıllarca tahsildarlık yapmıştı. Köylere giderdi bu atla. Yaklaşıyorum eve. Kapının önünde, görmeye alıştığım at yerine, bir araba duruyor şimdi. Yanındayım 56 Ford'un. Kapıyı çalıyorum. Açılıyor. Bağrıışmalar.

— Uy kardaşım gelmiş!

— İstanbullu dayımız bu. Veel!

Yeğenlerim koşuyorlar. Sokakta oynayanlar geliyor, bir bir, iki iki... Çantamı kapıyorlar elimden. Ablamın kolları boynumda...

Eniştem görünüyor sekide.

— Hoş gelmişsen babo, diyor, gülümsiyerek.

— Hoş bulduk, diyorum.

On çocuğu var ablamın. Odaları iki taneydi. Üçleşmiş. Sağdaki odaya giriyorum. Çeyizler, duvarlarda çivili hâlâ. Oturuyorum bir köşeye.

— Düğüne yetişemedin, diyor ablam. Gözüm hep sizleri aradı.

— Ancak gelebildim, diyorum. Ökkeş nerde?..

— Antep'e gitti, diyor eniştem. Arabaya parça bakacak.

Yeğenlerimin hepsi, dokuzu da bana bakıyor. En küçüğü çekiyorum yanıma. Seviyorum saçlarından.

— Bunu görmemiştim, diyorum.

— Sonuncu, diyor, ablam.

Çantamdaki şekeri düşünüyorum. Çocuklar yesin istiyorum. Ama, korkuyorum da. Her gelişimde, çocuklara aldığım şeker yüzünden, çocuklar dayak yedi çünkü. Tâ İstanbul'da, şekerçi paket ederken düşünmüştüm, acaba gene tatlı yerine dayak mı götürüyorum diye. Çantamı istiyorum. Bir solukta geliyor. Çıkarıyorum şekeri.

— Niye zahmet ettin, diyor ablam.

Çocuklara bakıyorum.

Gelin geliyor az sonra. Gelinliğini giymiş. Süslenmiş. Elimi öpüyor. Kutluyorum.

— Düğün olalı kaç gün oldu? diye soruyorum.

— On gün, diyor ablam. On gün ama, senin için giydi gelinliğini.

Ayağa kalkıyor sonra. Elimden tutuyor.

— Kalk, diyor. Odalarını gör.

Küçük bir sofadan geçiyoruz. Şaşıyorum. İç içe iki oda, eşyalarla dolu. Bilirim ben bu odanın eski durumunu. İki yer sediri vardı. Dipte de babamdan yadigâr bir dikiş makinası dururdu. Şimdi yepyeni eşyalarla dolu. Dolanmak için, güçlükle boşluk bulunuyor.

— On altı bin lira, diyor ablam. Eniştenin hatırına krediyle aldık çoğunu.

Gelin, ablamın kulağına eğilip birşeyler söylüyor.

— Aklıma getirdiğin iyi oldu, diyor ablam. İstanbul'dan sıcağı sıcağına geldi. Kim bilecek ondan iyi!

Meraklanıyorum.

Ablam, gelinle güveyinin paylaştıkları yatağa yaklaşıyor. Bir ucundan, önce ipek pikeyi, soma yorganı, döşeği kaldırıyor. Karyolanın demirlerini örten battaniyeyi gösteriyor.

— Gelin, diyor, Saklambaç'ta okumuş battaniye yerine, kauçuk yatak konuyormuş en alta. Öyle mi kardaşım?

Karyolanın ayağına bakıyorum. Toprak zemine gömülmüş.

— Herhalde, diyorum, öyledir, eğer Saklambaç'ta okumuşsa! Ökkeş ehliyet aldı mı?

— Alacak, diyor ablam. Bugünlerde alacak.

— Araba, diyorum. Parayı nereden buldunuz?

— Eniştten emekli oldu ya, diyor ablam. Üstünü Ökkeş ödiyecek, çalışıp.

Yan odaya geçiyorum. Küçük bir oda. Koltuklar var. Orta yerde, büyükçe sehpa. Oturuyorum. Bacaklarımı kısmazsam, sığışamıyacağım boşluğa. Çocuklar da gelmiş yanımıza.

— Öteki odaya, diye kişeliyor onları ablam. Sayamıyorum. Dokuz olmalılar.

Ökkeş geldi. Elimi öpüyor.

— Vay Ökkeş, diyorum. Demek sen de evlendin ha!

Utaniyor.

— Gel, dayı diyor. Arabaya bak. Yola çıkıyoruz.

— Senin de çeyizin bu, demek diyorum. Kaportayı aç, ilkin.

Açıyor.

Motoruna bakıyorum. Neyin ne olduğu belli değil. Çalışmaktan, sanki parçalar kaynayıp bir bütün olmuşlar. 56 Model. 1956 yılından beri çalışıyor demek ki...

— Şanzımanı yeni, diyor yeğenim.

— Kaça aldınız? diye soruyorum.

— Kırk peşin, altmış bine.

— Gerisi bono mu?

— He... Dayı... Öderim ama. Bal gibi öderim.

Babam kaçağa bıraksa bir.

— Arabayla kaçak mı olurmuş? diyorum.

— Olur ya dayı, diyor, Ökkeş, arabasını süzerken.

— Nasıl? diye soruyorum.

— Dayı, diyor. Antep-Nizip arasında kimse beğenip binmiyor bu arabaya. Ama kaçakta çok para var. «Tutulursan» diyor babam. «Arabayı alırlar elimizden. Yirmi yedi senelik emeğim boşa gider sonra. Şerefim var benim.»

— Haklı, diyorum.

— Ama yakalanmazsam, yenilerim bunu, diyor, Ökkeş. Yenileyemezsem bonolar ödenmez. Mobilya borcu da sırtıma bindi.

— Peki, nasıl bir kaçak? diye soruyorum, yeneden.

— Çok kolay dayı, diyor, yeğenim. Antep'e gelin götürecem haftada iki, üç defa.

— Kaçakla bunun ne ilgisi var Ökkeş? diyorum, arabaya yaslanırken.

— Haberi geldi, diyor. Birecik'te, Nizip'te, Karkamış'ta kaçakçılar varmış. Kızlarını gelin ediyorlarmış sırayla. Davul, zurna, çipidik. En arkada benim arabam olacak. Gelinin çeyiz sandığını yükleyecekler. Sonra Antep'e gidilecek. Gene, davul, zurna, çipidikle. Ya, böyle işte dayı.

— Eee, diyorum. Sonra?

— Sonra, diyor. Birkaç gün geçince, gelin gelinliğini çıkarıp çarşafını giyecek. Anasıyla dönecek baba evine. Ama çeyiz sandığı numarasıyla kaçak, Antep'e ulaşmış olacak böylece.

— Paran var mı? diye soruyorum.

Başını öne eğiyor.

— İlk günler, gelinin yanında küçük düşme diyorum, eline bir yüzlük sıkıştırırken.

Direksiyon simidi iliştiriyor bu sıra gözüme. Toros dağlarını inerken düşündüklerim geliyor aklıma. Bu da, denizler aşırı bir ülkeden idare edilen direksiyon simidi işte, diyorum kendi kendime. Kaymağı alınmış süde dönünce, buraya, şu on çocuklu evin önüne itelenmiş. Hattâ küçük, tombul, güzel herşeye yakın eller halkalanmış çevresinde. Büyüyecek onlar, bu arabaya bağlanan umutlarla birlikte. Okuyacaklar, adam olacaklar, demirler, lastikler eskimeden sözde. Parçalara ayırmışlar 56 Fordu. Bir parçasını Ökkeş almış. Belki de, gelinin karnına düşmüşse bir çocuk, onun da umudu lif lif bağlanmıştı bu arabaya şimdiden.

İçeri giriyorum. Eşikteyken, eniştem bağıriyor.

— Fordun kapısını kitledin mi Ökkeş?

Karanlık yeni henüz. Ablam gaz lâmbasını yakmağa uğraşiyor. Çocukların birkaçı sokaktan döndü. Bu ara eniştem dertleşiyor benimle.

— Serbest meslek diyor, memurluktan iyidir babo! Yirmi yedi yıl, eşeğin kuyruğu gibi hep arkada kaldım ben.

— Estağfurullah, diyorum.

— Yok, diyor. Ticarete atılmak gerek. Elimize bu Ford iyi geçti ama, benim oğlanda hayır yok.

— Neden? diye soruyorum. Parçayı yanlış mı almış?

— Bulamamış, diyor. Antep'te yokmuş bu model. Ulan, Adana'ya gitsene, Antep'e gitmişken. Bonosu geldi çattı gene. Girişken olsa, bugün bir derken yarın iki olur, arkada dokuz kardeşi var.

— Ford diyorum, iyice eski.

— Ciple işe başlıyanlar, otobüs sahibi oldu.

— Emekli ikramiyesiyle bu iş yürümez, diyorum. Sel suyu karışmadan servet olur mu hiç?

Gaz lâmbası ısıtıyor odayı. Ökkeş geldi bu sıra.

— Baba, diyor, daha odanın kapısındaiken. Bu arabanın bir eşi de Batman'da varmış.

— Araba yere girsin, diyor ablam. Tâ İstanbullardan geldi kardaşım. Oturup başka lâf etsenize.

— Bono, diyor eniştem. Misafirimiz hoş geldi, safa getirdi. Bin lirayı nasıl vereceğiz?

— Kaçağa gitmekten başka çare yok, diyor Ökkeş. Sonunda dediğime geleceksin.

Eniştem ayağa kalkıyor. Önü ardı çocuk dolu. Yürüyemiyor. Duruyor.

— Şerefimle oynatmam seni, diyor. Hele Ford

bir ayağa kalksın, ben bilirim yapacağımı.

— Gene başlama, diyor ablam, ılıştırıcı bir sesle. Gelin duyacak.

— Sat, diyor, Ökkeş. Başıma kakıp durduğun yeter artık. Alır giderim karımı ben de.

— Sıçtığım, diyor eniştem. Kendi karnın doydu da!

— Atımız varken, diyor, ablam. Birbirimizin canına yapışmazdık böyle.

— Suçun büyüğü sende, diyor eniştem. Şımart dur bakalım.

— Çeyizler inmedi daha, diyor, ablam. Elâleme rezil olacağız.

— Mobilyaların bonosu, diyor eniştem. Nasıl ödiyecek oğlun, bu kafayla?

— Oğlan, sanki senin de değil, diyor, ablam.

— Yeter, diye bağıyor, Ökkeş.

— Bağırma, diyor, eniştem. Fordan utanmıyorsan, dayından utan.

— Ford yere girsin, diyor, Ökkeş. Dayımın ellerinden öperim.

— Bozulunca yere girsin öyle mi?

— Girsin!

Eniştem, duvara gömülü tahtadan bir çekmeceye uzanıyor.

— Gene bıçak çekecek, diyor ablam. Görüyorsun ya başıma gelenleri kardaşım.

Çocuklar bağışıyor.

Fırlıyorum yerimden. Eniştemin önüne duruyorum. Bu sıra gelin giriyor odaya. Ökkeş'i kolundan tutup götürüyor odalarına.

Acaba, diyorum, elli altı Forda, şu on çocuklu

ablamın hatırı için; hiç olmazsa, çeyizler askıdan ininceye kadar yürüyemez misin?..

Ökkeş'le sinemaya gidiyoruz akşam. Garajların üstüne yapılmış üç sinema da. Yerli filim oynuyor hepsinde. Gireceğimiz sinemanın önünde duruyoruz biraz. Gelenlere bakıyorum. Erkekler, şalvarlarını dalgalandıra dalgalandım yürüyor. Kadınlar arkalarından izliyor, kocalarını. Kapıya gelen ayrılıyor. İki ayrı merdiven var. Kadınlar soldaki merdivenlerden çıkıyorlar. Biz de erkekler merdivenine yöneliyoruz. Salonun sol tarafı yüksekçe. Kadınların hepsi orada birikmiş.

Başlıyor filim.

Konu Anadolu'da geçiyor. Kadın evli. Bir genç gönül düşürüyor kendisine. Konuşmalar iyice anlaşılmıyor ama. Sinemanın önünden sık sık mobilet geçiyor. Tırrr... Tırrr...

Harem bölümüne bakıyorum. Ancak, ara sıra filmin ışıklarıyla çarşaflara aydınlık düşüyor. Suskun onlar. Kadınlık yazgılarım seyrediyorlar diye düşünüyorum. Değil sevmeye, sevilmeye bile hakları olmayan kadınlardı bunlar. Filimden ders almaları için getirilmişlerdi sanki.

Yürüyor filmdeki kadın. Issız bir yolda yürüyor. Kendisini seven genç karşıdan geliyor. Yanyana olduklarında öksürüyor genç. Kadın duruluyor. Çarşafını aralıyor hafiften. Yüzü görünmekle görünmemek arası. Adam sevinçli...

Kimi seyirciler ayağa kalkıp yumruklarını sıkıyorlar.

— Nerde bu kahpenin kocası!

Haber ulaşıyor kadının kocasına. Bir sinek mi gördü? Yoksa, kapalı, küçük pencerelerin gerisinden birisi mi? Anlaşılmıyor henüz. Yeni olaylar karıştırıyor yönetmen araya. Çünkü filmin yarısı olmadı henüz. Anlaşılan sona bırakıyor yönetmen, öldürtmeyi. Böyle oluyor gerçekten. On - on beş dakika kala bitmesine, adam, karısını bıçaklıyor. Bu kez yeni sesler duyuyorum selamlık bölümünden.

— Oh, oh eliye sağlık kurban!

Bıçak inip çıkıyor durmadan. Adam, anasının yaşmağını alıyor koynundan. Karısının göğsündeki kana buluyor. Koşuyor adam. Anasına gösterecek yaşmağı. Selamlık bölümü alkıştan sallanıyor. Haremlik bölümünde çit yok.

Işıklar yanıyor. Sinemanın kapısında buluşuyor, erkeklerle kadınlar. Kadınlar biraz daha ufalmışlar sanki. Siyah çarşaflarına kan sıçramış gibi...

Ard arda olup yürüyorlar az sonra.

Eve geliyoruz. Çocukların hepsi bir odaya dolmuş. Başlı-kıçlı yatıyorlar. Öteki oda Ökkeş'le, gelinin. Avluda küçük bir karyola kurmuş ablam.

— Siz, diyorum ablama. Nerede yatacaksınız?

— Aşağı mahallede bir tanıdığa gidiyoruz, diyor, ablam. Epeydir.

— Çocukların birisi yanımda yatsın, diyorum.

— Yerimiz çok, diyor eniştem. Daha Fordun içi bile boş.

— Ağzın, Fordsuz açılmaz, diyor ablam, gülümsemeye çalışarak.

Gökyüzü kocaman. Yıldızlar, aşağıda ve parlak. Bozkırda yaz geceleri hep böyle olur. Severdim üstelik ben, böylesi bozkır gecelerini. Ama, bu gece sevemiyorum. Yıldızlarla Nizip arasına gerilmiş umutlar, gökyüzünden büyüktü çünkü...

AĞALARIN MOBİLETİ

Önümü göremiyorum doğru dürüst. Zaman, öğle vakti oysa. Gözlerimi kırpmam, şekilleri, kesik kesik görmem, sıcaktan.

Çocuklar koşuyor çevremde. Yalmayak çoğu. Yeni dökülmüş asfalta basamıyorlar. Asfalt, eğri - büğrü toprağın üzerine incecik dökülmüş. Kenarına topraklı, taşlı yerlere kaçıyor çocuklar. Asfaltı eritmiş bozkır sıcağı. Ayakkabılarımızın izi kalıyor yürüdükçe. Daha, yakında sökmüşler parke taşlarından yapılı yolu. Kimi, kadınlar geçiyor, çarşafı ya da köylü giysili. Ama ayaklan lâstikten. Lastikle asfalt, uzun bir ayrılıktan sonra kavuşmuş gibi yapışıp kalıyorlar, birbirlerine.

— Ford çalışsaydı, diyor Ökkeş. Seni ben götürürdüm dayı.

— O zaman da, balta, bokunu kesmezdi, diye takılıyorum.

— Rica ederim dayı, diyor, çantamı bir elinden öbürüne aktarıırken.

Çarşıdan geçiyoruz. Duralıyorum. Üç günden

beri ilk kez kaçakçı beygiri görüyorum. İri, geniş bir beygir. Soluklu olur, çok yük taşır bunlar. Bağlı bir elektrik direğine. Duruyor kendi başına. Durur onlar öyle. Sahipleri öldüğünde de durur başlarında. Ayaklarına bakıyorum. Suriye toprağı çiğnemiş. Halep görmüş ayaklarına... İki kişi konuşuyor az ötesinde. Birisi mobiletin üzerinde.

— Karşısı duvar olmasa, diyor. Geçerdim bacakları arasından.

— Duvara rağmen ben geçerim, diyor öbürü. Bahse tutuşuyorlar.

— Kazanırsam, diyor, Çarkı Felek Parkında kırk atış yaparım, san avradın tüfeğiyle.

İniyor mobiletteki. Ötekisi biniyor.

— Yürü dayı, diyor Ökkeş. Apollo geçer neredeyse.

— Bu ne biçim oyun? diyorum.

— Yeni icat oldu, diyor, yeğenim. Bu beygirin altından geçemezler ama. Bacaklar kısa.

Aşağıya, çarşıya doğru bakıyorum. Yüzlerce mobilet hareket halinde.

— Beygirden sonra mobilet, diyorum. İyi birşey... Motorize olunmuş!

Yukarıya, benzin istasyonuna doğru yürüyoruz. Ansızın farkediyorum.

— Yeğenim be, diyorum. Üç gün oldu buradayım hiç bisiklete raslamadım.

— Bisiklet kullanmak için ehliyet gerekli, diyor, Ökkeş.

— Mobilet?

— Mobilet için ehliyet istenmiyor, dayı.

Üç dört benzin istasyonu yanyana. Aşağıdaki

kahveler sanki buraya taşınmış. Her benzin istasyonunun önünde kahve var. Buraya geliniyormuş şimdi. İstanbul'dan, hattâ Berlin'den, Viyana'dan, Londra'dan uzanan yolu, Urfa'ya, Urfa'dan Akçakale, Diyarbakır, Suriye'ye bağliyan yol üzerinden gelip geçen araçlar temaşa ediliyormuş bu kahvelerde. Sandalyalar yol kenarına kadar ulaşmış. Oturuyoruz yeğenimle. Kamyonlar geçiyor, ardı arkası kesilmeden. Minibüslerin içi köylü dolu. Minibüsler tozdan, topraktan bembeyaz.

Aklımı, beygirler kurcalıyor hâlâ.

— Nereye gitti Ökkeş, diyorum, beygirler nereye gitti?

— Sınır köylerine dayı, diyor, Ökkeş. Mayın tarlasından beygirlerle geçiriyorlar kaçağı. Kaçak, köylere geliyor ilkin böylece. Sonra ciplerle Nizip'e. Nizip'ten taksilerle Antep'e. Oradan da otobüsler taşıyor, tâ İstanbul'a, Amerika'ya.

— Şu, diyorum, Antep-Nizip arasında taksi çalışmasının hikmeti bu mu yani?

— Çoğu, diyor Ökkeş, sinyalcılık yapar bu arabaların; gelip geçen kaçakçılar için. Ekip olursa yolda...

— Sen, diyorum, Kale köyünü hatırlar mısın? Hani dayımın azaplık ettiği köyü.

— Bilmez miyim dayı, diyor, Ökkeş.

— Ağa, diyorum ne yapıyor şimdi?

— Öldü, diyor Ökkeş. Geçen yıl öldü.

— Köy, diyorum, kimin elinde?

— Babası ölür ölmez oğlu sattı, diyor. Nizip'e yerleşti ardından. Babasından zenginmiş şimdi.

— Ne iş tutuyor? diye soruyorum, sabırsız.

— Acanta, diyor. Nizip'in en büyük acantası. Buzdolabı, çamaşır makinası satıyor. Mobiletleri de o getirdi ilkin Nizip'e"

Yeğenim kalkıyor ayağa. Elini kaldırıyor.

— Sesinden anladım, dayı, diyor. Gelen Magirus. Hem de Apollo.

TABUTÇU DOKTOR

Nizip-Urfa arası yüz kilometre. Otobüse binip yerleşinceye, şöyle yanımdakileri, önümdekileri belleyinceye kadar on kilometresi geçti.

- Yeter!
- Ağalı köy daha iyidir.
- Bütün ağalıklara lanet olsun!
- Yeter!
- Mobil pompası...
- Urfa'da Yenişehir...
- Yeter ha! Yeter!.

Virajlara girerken savrulmuyorum fazla. Şimdiki otobüslerde motor arkada. Yokuşlarda vites küçültülürken, biraz homurtu duyuluyor. Hepsi o kadar...

- Yeter! Vağ, vağ!

Sol tarafımdan, iki koltuk ilerimden geliyor bu inilti. Çarşafı kayıyor ara sıra başından. Kocasını örtüyor, kıvrır kıvrır olmuş, belki de aylardan beri tarak batmamış saçlarını.

- Hasta mı? diye soruyorum yanımdakine.
- Bilmem kardeşim, diyor. Antep'ten beri böyle.

— Yeter! Yeter ha!

Motorun vmltısı, fon müziği gibi devam ediyor.

— Çocuğu ölmüştür belki!

— Kocasını vurmuşlardır!

— Yanındaki kocası değil mi?

— Düşmüş olmasın yüksek bir yerden?

— Cin çarpmasın!

— Yeter! Yeter!

Yanındaki adam vurmaya başlıyor, yüzüne yüzüne.

— Yeter ulan!

Kadın oralı değil.

— Vurma babam, diyor birisi. Onun da cam var.

— Kocasıyım ben, diyor adam. Vururum.

Kadın, yüzünü kapatmak istiyor. Şingirtılar geliyor. Kollarını saran zincirlerin bir parçası gözüne ilişiyor. Magirus'un penceresinden vuran güneşte parlıyor halkalar.

Adam, ensesine vuruyor bu kez. Kadının yüzü, öndeki koltuğa çarpıyor.

Otobüsümüz duruyor ansızın. Trampet sesleri geliyor. Çevreme bakıyorum. Birecik'in kale surları önünde, geniş bir meydan. Halk dolmuş oraya. Beyaz pantolonlu bir öğretmen, izcileri geçiriyor yolumuz üzerinden.

Rap, rap...

— Bayram bugün.

— Ne bayramı?

— Şenlik...

— Şenlik mi?

— He ya...

— Yeter! Yeter ha!

— Gene başladı.

İzcilerin arkasından, öteki öğrenciler geçiyor şimdi.

— Köyümü sattım ben.

— Yazık etmişsin.

— Eyi etmişem babo! Geç de olsa, aklım başıma gelmiştir.

— Yeter! Yeter ha!

— Apollo servisinin de boku çıktı.

— Deliymiş avrat!

— Mobil pompam var şimdi.

— Desene köyün büyükmüş. Hem apartman hem de pompa.

Trampet sesleri uzaktan geliyor şimdi. Öğrencilerin de sonu alınacak nerdeyse.

Kısa boyluları, arkaya dizmiş beden eğitmeni!

Otobüsümüz kalkıyor. Meydana bakıyorum son kez. İzciler, gösterilerin yapılacağı alana giriyor. Halk ayağa kalkmış. Kollar görüyorum, açılıp kapanan. Bayramı alkışlıyorlar.

Motorun düzenli çalışmasından çıkan ses, fon müziği oluyor gene. O yöne bakıyorum. Adam; mendiliyle, karısının, kanayan ağzını siliyor.

— Nereye? diye soruyorum, yanımdakine.

— Diyarbakır'a, diyor.

— İşiniz diyorum.

— Öğretmenim, diyor. Ankara'daydım.

— Nasıl bir atanma? diyorum. Ne bayram, ne seyran? Yıl ortasında böyle?

— Nereden geliyorsunuz? diye soruyor.

— İstanbul'dan diyorum.

— Sizden, başka sürgün oldu mu hocam?

— Bir kişi daha. Ankara'dan beri düşünüyorum da...

— Neyi?

— Doğruları bilenler çoğalmadıktan sonra...

— Şey...

— Doğrular, doğrulan bilenlerle birlik, sürgüne gönderiliyor yıllardır.

— Böylece anlamak gerekir, diyorum, öğretmene, biraz sokulurken. Demek, tuttuğunuz yol doğruymuş.

— Yeter! Yeter ha!

— Deliymiş.

— Philips'in Güneydoğu acentası olacağım.

— Kimbilir neler görüyor şimdi, deli kadın?

— Belki de, diyorum, ilk kez çevresindekilerden farklı görmeye başladığından dayanamadı delirdi, kadıncağız.

Az ötemden birisi kalkıyor ayağa.

— İnecek var!

Otobüs, yüz elli, iki yüz metre sonra duruyor. Bagaj açılıyor. Bavul adamın elinde. Yürümeye başlıyor. Otobüs kalkıyor. Gittiği yöne bakıyorum. Uzakta, güneşin altında kurumuş bir köy, görünüp kayboluyor.

— Öğretmen herhalde, diyorum yanımdakine.

— Öğretmen, diyor. Yolda konuştum kendisiyle. Akli havada bir öğretmen ama. Kırıldı bana.

— Neden akli havada? diye soruyorum.

— Öğretilenlere inanmış, diyor. Ağa, diyor sonra, acı acı gülümsiyerek. Köyde ağa da duruyor, hoca da. Oysa kendisine etkinliği kalmadı diye öğretiler. Şimdi varacak bu köye. Okutacağı çocuklar, ağanın toprağında, ya ekin biçiyorlardır ya da düven dövüyorlardır. İneceği ilk ev ağanın evi olacak kaçınılmaz. Eğer karnı açsa öğretmenin, eğer, bir tas temiz su içecekse... Hoca gelecek ardından, bin besmeleyle. Ama dedim ya, öğretilenlere inanmış o. Kafa tutacak, çocukları isterim diyecek. Bana karışamazsınız diyecek, ağaya da hocaya da...

— Yeter! Yeter ha!

— Yeter vurduğun kardeşim. Eli ayağı bağlı kadına, vurmaya utanmıyor musun sen?

— Ekmeğini yediren kim?

— Urfa ilerledi emmioğlu! Yenişehir... Hele Bamyaya Suyu'nu görsen, tanımazsın şimdi.

— Televizyon?.

— Onun da acantası olacağam! Bir köyüm daha var çünkü. Satacağım onu da. Bıktım yanaşmalarla uğraşmaktan. Karnını doyur, barınacak ev ver. Eee? Ankara'da ihtilâl mi oldu... Ağalara sürgün... Suçumuz toprakla mı uğraşmak? Ben de inirim Urfa'ya, olurum pompa, olurum acanta! Apartman dikerim, içine alırım, devlet memurunu. Yirmi hane, otuz hane, köyden kalabalık. Ve de icarı garanti kardeşim-oğlu...

— Yeter! Yeter ha!

— Su... Su getir muavin. Bayıldı kadın.

— Ağalık, diyorum, yanımdaki öğretmene. Buralarda da şehirlere ulaştı çoktan.

— Doğru kardeşim, diyor yanımdaki, sigara paketini uzatırken. Önemli olan ağalıktır. Şalvarsızı da bir, elinde kırbaç yerine çanta taşıyanı da. Çantanın içi, ticarî evraklarla dolu olduktan sonra... Sanki sömürü biçimi değişince, sömürü ortadan kalkıyor!

— Yoksulluk, diyorum. Gün geçtikçe öylesine yoksullaşıyor ki, tüm ağalıklar güçsüz kalacak günün birinde.

— Yeter! Yeter ha!.

— Gene başladı.

Duruyoruz. Aligör köyü burası. Vitrinlerinde pek bir şey görünmeyen dükkânlar var. Mazot alınıyor otobüsümüze. Yolcuların çoğu indi. Ben de iniyorum. Vitrini yoksul dükkânların, önü içi kalabalık. Sigara, çay alıyor çoğu. Bakıyorum sigaralara. Her cins var. Bir ucu Almanya'da, öteki ucu Amerika'da, Astor sigarasının. Dunhill var: İngiliz malı. Yaklaşıyor birisi yanıma.

— Çakmak, halı, filim kamarası, diyor.

— Hani? diyorum, iş olsun diye.

— Getiririz, diyor.

— Otobüs, diyorum.

— Gidilecek yere ulaştırırız evelallah, diyor.

— Sağol, diyorum, yürürken.

Köye bakıyorum. Çeşit çeşit araçların, bütün lüks eşyaların alınıp satıldığı yol ağzının az ötesinde çocuklar var. Kirli bir suyun kenarında duruyorlar. Güleni var, ağhyanı var. Duvar dipleri de boş değil. Güneşi ardına düşürmüş duvarlar bunlar. Hareketsiz, suskun insanlar sokulmuş diplerine. Otobüsümüze bakıyorum bu sıra. İki, üç köyevi kadar. Mavi bir otobüs. Küçücük bir insanın, küçücük ha-

reketiyle bile beşik gibi sallanıyor. Koltuklan var, yumuşacık. Motoru var, yüzlerce beygir. Motoru var, benz... Yeniden çocuklara dönüyorum. Beti-benzi atmış çocuklara... Gülümsiyenler de ağlıyor gibi sanki. Gözlerinin içine bakıyorlar insanın. Çocukça bir dilekleri de var üstelik. Alıp götürmemi istiyorlar belki de kendilerini buralardan. Yaklaşıyorum biraz. Ağlıyan çocuk, uzaklara doğru kaçıyor. Kaçarken daha bir ağlıyor. Şu yolu diyorum, kendi kendime, şu bizim gibi büyüklerini, şu otobüsleri, taksileri ilk kez mi görüyor acaba? Uzak bir köyden mi getirdiler onu buraya? Kentsoyluların, dağ başlarında, gecenin karanlığından korkması gibi bir korku mu yoksa?

Saçları kıvrır kıvrır olmuş, kız çocuklarından birisinin başına koyuyorum elimi.

— Yavru, diyorum. Kızım, diyorum, ismin ne senin?

Bakıyor bana. Gülmesi duruyor. Konuşmuyor.

— Ben, diyorum bu kez de. Ama sözümü tamamlıyamıyorum.

Kaçıyor.

Ötekiyle dil bağı kurmak istiyorum şimdi de.

— Ya senin ismin ne? diye soruyorum.

Geriliyor. Burnunun bir kanadına geçmiş, düğümlenmiş bir ip görüyorum ansızın. Yaklaşıyorum. Demek diyorum, içimden, hâlâ deliniyor burunlar buralarda. Biraz daha dikkatlice bakıyorum çocuğun yüzüne. Çenesi döğmeli. Belki de henüz çıkmamış memesini de döğmeletmiştir anası. Hiç bir erkeğin, sevmeyi, öpmeyi akıl etmiyeceği memeleri...

Bağrıışmalar oluyor Aligör'ün çarşısında. Bir

otobüs geldi. Dögmeli, bumu halkalı çocuk o yöne doğru koşuyor. Ardından bakıyorum. Çıkmamış memelerine, bir kaç yıl sonra bir çocuk yapışıp süt emecek belki de diyorum. Dögmeleri o görecek, iğne batırıcıdan sonra ilk kez ...

Ağlıyan, önceleri gülümsiyen sonra ürküp kaçan çocukları orada bırakarak Apolloya doğru yürüyorum. Küçük çarşıya bakıyorum bu ara. Çeşitli ülkelerden gelmiş, çeşitli kaçakların satıldığı, son model otobüslerin gelip geçtiği bu köy, hâlâ yüzyıllar öncesini yaşıyor. Terkedeceğim onları az sonra. Apolloya çok yakınım çünkü. Terketmek diyorum, ben böylesi terkedilişleri ilk kez mi yaşıyorum sanki? Birkaç ay öncesini hatırlıyorum ansızın. Hava limanı... Kucağında, ağlıyan bacısını, kardeşini avutan, avutulacak yaşta çocuklar görmedim mi? Gidenlerin ardından, çocuklardan başka ağlıyamayan insanlar unutulur mu hiç? Gidenler, vatanlarına, en yakınlarına dönüyormuşcasına uğurlanan insanlar değil miydiler sanki? Bir yıl, on yıl, yirmi yıl yürümüşler, durup beklemişler kapı diplerinde, bağ başlarında, bozkır ortasında, ekmeğe kavuşabilmek için her biri. Ama şimdi, yıllar yılı bekliyenler, bekliyebilenler oradan oraya koşuşup duranlar, iki saat sonra kavuşacaklardı ekmeğe. İki saat sonra... Uçağın birisi havalanmadan, birkaçı iniyordu ekmekli memlekete götürmek için aşağıdakileri. Dönüyordu havada uçaklar. Onlar da çırpınıyordu, yerde, açlıktan çırpınan insanlardan farksız. Hattâ yerdekilerden çok açmışcasına çırpınıyorlardı. Leş kargaları gibi iniyorlardı yere. Önden, arkadan, yandan ağızını açıyordu leş kargasınının her biri.

İnsanlar doluşuyordu içine, birbirlerini tepeliyerek, geride kalanlara el sallıyamadan. Duymuştu acentalar, ülkenin birinde açlık vardı. Oraya doğru havalandırmışlardı uçaklarını. Kâr edeceklerdi gene. İki günlük, iki aylık yolu, iki saatte yutan kapital, hilelerini de, hızına yakışır biçimde gizliyebiliyordu. Gündüz kabul ettiği hastalara, gece tabut yapıyordu o. Tabutçu doktor, doktorlar örneği!.

Klakson çalıyor. İrkiliyorum. Bağırarak istiyorum. Gülümsüyorum ama. Az önce gördüğüm çocuklar gibi oldum belki de. Bağırarak ve gülmek öylesine yakın ki birbirine şimdi. Şöyle diyorum kendi kendime, gülümsemem geçince. Binsem şu otobüse, geçsem direksiyona, bassam gaza, çocukların üzerinden assam, duvar diplerinde pinekliyen erkekleri önüme katsam ve dünya batıverse o anda...

Kazma, kürek çıkagelse, yeniden oluşacak dünyanın arkeologları, buraya, bu köye... Çağının yüzlerce yıl gerisinde kalmış, insanlar ve eşyalar... Ya bu Magirus'un Apollosu? Ya, çeşitli ülkelerden gelmiş çeşit çeşit kaçaklar? Apollo Oniki Ay'a indi. Ay'dan, Merih'ten bir Apollo da Aligör'e inmiş dedi, bu arkeologlar kuşkusuz.

Apolloya doğru yürüyorum. El sallamak istiyorum, bu köydeki bütün çocuklara. Birisi omuzuma dokunuyor bu sıra.

— Hüviyet!..

SABIR PEYGAMBERLERİ

«Akabe boğazından çıktım selâmet
Şebeke dağında koptu kıyamet...»

Sarı mağarayı geçiyoruz. Şebeke dağı başlıyor. Yokuş aşağıyız. Magirus birinci vitese takılı olmalı. Dönüyoruz. Hep dönüyoruz. Belki de burada, tekerleklerin döndüğü şu yerde öldürmüşlerdir Fransız kumandanını, diye geçiriyorum içimden. Sonra bir mızrağa geçirmişler başını. Getirip Sarayönüne dikmişler.

Akabe boğazına giriyoruz şimdi de. Savaşın buralarda olduğu besbelli. Mezarlık öylesine büyük ki, bugün bile mezar taşlarından azdır belki de yaşayanlar, bu kentte. Ölülerini, ikiye bölmüş yeni yol. Geçiyoruz yavaş yavaş. Yol dar çünkü. Mezar taşları, birbirinin üzerine devrilmiş. Savaş anlarında da böyle öldüler kuşkusuz. Birisi vuruldu. Can çekişirken birkaçı birden vurulup düştüler üzerine...

Önümüzde iki araç var. Solluyor otobüsümüz onları. Yollar kalabalık şimdi. Duruyor.

Kalkıyorum. Harran'a gitmek için burada imeliyim.

Yazıhanenin önü insan dolu. Başkentten gelip Diyarbakır'a giden bu otobüsü seyrediyor çoğu. Onlar da bir yerlere gitmenin özlemini yaşıyorlar kuşkusuz. Ama, otobüsün gideceği yöne gönül düşürmüyorlar. Batı kentleri, batı ülkeleri gitmek istedikleri yerler. Yıllar önce başlamış güneş, batıda doğup batıda batmaya sanki. Buradaki, yazın kızgın bir ateş sadece. Dağı-taşı kurutan, suyu kurutma kâğıdı gibi emen, sonunda sofralara yığın yığın sunulan ateş...

Otobüse bakıyorum son kez. Kalkacak nerdeyse çünkü. Yeni, güçlü, güzel bir otobüs. Çevresindekiler gibi, yoksul, umutsuz, çelimsiz değil. Çalışıp çağına yakışır biçimde yaşayabilmek için yüzyıllardan beri fabrika özlemi çeken insanlardan bir bölüm... Önlerinde, çalışan motorun sesi... Direksiyon... Karasör... Yatar koltuklar... Şanzıman... Kampanalar... Düzene girmiş bir fabrika gibi duruyor, çalışıyor işte. Teknolojinin oluşturduğu fabrikalardan, buralara uzanan bir fabrika sanki... Onlar da istiyorlar, onların da hakkı var, âdemoğlunun yarattığı teknolojiden yararlanmaya. Ama insanlığın tümü yararına kullanılmayan bir teknoloji bu. Ele geçirmiş bilinen güçler...

Her ülkede, dört tekerleği döndürüyor teknoloji. Oysa buradan alıp şuraya götürdüğü insanlar ayrı ayrı hep. Kimi ülkelerde sevinç, mutluluk, güven dolu yarınlar taşıyor bir güzel. Kimi ülkelerde, bir bütün olabilmenin verdiği coşkunlukla kalkıyor otobüsler, güzel bir yerden daha güzel yerlere. Ama

şurada, şu caddeyi kaplamış aynı otobüs, kimleri taşıyor?

Muavinin sesi duyuluyor bu sıra.

— Yolcu olmayanlar insin aşağıya. Kalkıyor!

El sallıyorum sürgüne giden öğretmene. El sallamak istiyorum, delirmiş kadına.

— Nalisen de gelecek de!

— Gene yemeni mi aldın?

— İskarpın pahalı.

— Plastiği ne güne? Memur kısmı yemeni mi giyermiş?

— Diyarbakır'a dahiliyeci gelmiş.

— Geçenlerde ölmedi mi?

— Dört numara bu.

— Vel!...

— Unutmayasan ha kurban!

— Urfa hapishanesi olmazsa, Antep'e aldırısan,

— Urfa olmazsa, Diyarbakır'da kalsın derim.

— Antep'e otobüs daha ucuz, gözümün yağı.

— Haklısın babo!..

Balıklı göle doğru yürüyorum. Yollar dar. Tak-siler, şehir otobüsleri, kamyonlar, eşekler, at arabaları, entari, şalvar, pantolon giymiş erkekler, çarşafli, çarşafsız kadınlar, çoğu, sekiz-on yaşlarında tütün, çay, sigara satan çocuklar ve köylere götürülecek, içi gazla doldurulmuş tenekeler birbirine karışmış caddede güçlkle yürüyebiliyorum.

Birkaç yüz metre sonra geniş bir alan çıkıyor önüme. Başımı kaldırıyorum. Urfa kalesi. Dibinde, Hazreti İbrahim'in türbesi. Sol tarafta göl... Hangi

yöne gideceğime karar veremiyorum. Bu sıra biri sesleniyor.

— Nereyi aradın kardeş?

Dönüyorum. Yüzü mutsuz birisi. Ama gönlü sıcağa benziyor. Yaşı: otuz beş...

— Dolaşıyorum, diyorum. Kutsal Mağara, şu ilerisi değil mi?

— He, diyor.

Yürüyorum. Üç beş adım sonra dönüyorum. Bana bakıyor.

— İşin yoksa, diyorum, beraber dolaşalım.

Birlikte yürüyoruz şimdi. Elimdeki çantaya uzanıyor.

— Gurbetten geldiğin belli, diyor. Yoralmuşşundur.

— Yok, diyorum, yorgun değilim. Taşırım ben.

— Sen bilirsin, diyor.

Dar bir yoldan yürüyoruz. İki yanına dilenciler sıralanmış.

— İsmi ne? diye soruyorum yanımdakine.

— Davud, diyor.

— Davud, diyorum, buraya sık sık gelir misin?

— Nasip, diyor. Bugün de sen sebep oldun.

— İyi, diyorum, gülümseyerek.

Geniş, taştan bir avluya giriyoruz. Sol tarafından sular akıyor. Aptest alıyor kimileri.

— Mağara karşıda, diyor, Davud.

Yürüyorum. O duruyor ama.

— Haydi, diyorum.

— Aptest almalıyım, diyor.

Suya doğru gidip çömeliyor. Bekliyorum.

Giriyoruz az sonra, dar bir kapıdan. Yarı ay-

dirilik içerisi. Birkaç adım atınca, pırıl pırıl bir su çıkıyor karşıma. Işıklandırmışlar. Dışarıya, birkaç kişi, yüzünü suya verip geri geri yürüyerek çıkıyor bu sıra. Yaşlı bir adam, kucağındaki çocuğa su içiyor mağaradan. Yüzünü sıvazlıyor sonra da bu suyla.

Davud dürtüyor beni. Kulağıma eğiliyor.

— Hazreti İbrahim burada büyümüş, diyor.

— Nasıl? diyorum.

— Anası ilk sütünü verince, bırakıp gitmiş, diyor. Ara sıra geldiğinde, çocuğunu, parmağının birisini emerken görürmüş.

— Böyle mi beslenmiş? diye soruyorum.

— He, diyor. Allahın hikmeti işte. Anam beni de getirmiş buraya, ocukken.

— Beslenmen için mi? diyorum.

— Al başarmış da beni küçükken, diyor.

Eğiliyor Davud. Bir tas su alıp içiyor. Sonra doldurup bana uzatıyor.

— Yolcusun, diyor. Görünmez, bilinmez kazalara karşı iyi gelir. İç!..

Balık, balık, balık... Binlerce, onbinlerce, yüzbinlerce balık... Kocaman kocaman. Yerleri dar olmuş üremekten. Birbirlerinin üzerinde, yanında ete ete yüzmedeler yüzyıllardan beri. Nerdeyse kırmızıya kesecek havuz; sürtüne sürtüne yüzen balıklardan sızan kanlarla. Yoksul insanlar var kenarında. Yem atıyorlar balıklara, balıklar doysun diye!

— Bunlar odunmuş, diyor, Davud ansızın.

— Ne odunu? diye soruyorum.

— Nemrut diyor, İbrahim'i yakmak istemiş.

— Biliyorum diyorum. Şuradan atmış değil mi?

Gölün sol tarafındaki dağa bakıyoruz birlikte. İki mancınık duruyor.

— He, diyor, Davud. Oradan atmış Nemrut. Atmış, ama, ateş sönmüvermiş hemen. Odunların her biri de balık olmuş işte. Bu balıklardan...

Göl kenarında, Davud'la dolaşırken, balıklar ordusu bizi izliyor, yem atalım diye.

— Sen hiç balık yedin mi Davud? diye soruyorum ansızın.

— Tövbe, de, diyor, çarpılırsın!..

Yürüyorum aşağıya doğru. Hükümet binasım geçiyorum. Harran kapısına uzanan yola vuruyorum. Kamyonlar, minibüsler geçiyor yanımdan, yolları tozutarak. Doğduğum mahalleyi, okuduğum okulu gidip görmek istiyorum bu ara. Gereği ne diyorum sonra. Taşlar duruyordur yerinde, nasıl olsa. İnsanları bulmak güç. Hem onlar beni görse, tanırlar mı sanki! Tanısalar bile, aynı mahallede doğmuş, aynı okulda okumuş insanlar olmamıza rağmen, hayat kimbilir ne denli ayırmıştır bizi birbirimizden. Bunu anlamak ne kazandırır insana? Arkadaşımın birisi diyorum, kendi kendime, işsiz, güçsüz dolaşıyordur şimdi belki. Belki de diyorum, bir başkası, atasının yerine geçip ağa olmuştur. Almanya'da çalışanı vardır. Suriye'den kaçak getirmek için, Suriye topraklarında geceyi bekliyenini vardır. Bunları ayrı ayrı bulmak mümkün mü? Mümkün olsa bile, bizler, birleşebilir miyiz suçlular konusunda?

Harran kapışmdayım. Yolun sağ tarafında Et Kombina binası, kocaman. Az ötesinde hapisane. Küçücük bir kahve yol ağzında. Hasır, arkalıksız sandalyanın birisine oturuyorum.

— Harran'a, diyorum. Nasıl giderim?

— Hamdo, Hamdo, hele beri gel, diye bağıırıyor kahveci.

Orta yaşlı birisi geliyor.

— He babo?

— Bey, Harran'a gidecekmiş.

— Başım üstüne. Beklesin.

— Ne kadar beklerim? diye soruyorum.

— Allah bilir, diyor. Kamyon gelecağ...

— Beni unutma, diyorum.

— Başım, gözüm üstüne diyor, Hamdo.

Sandalyamı ileriye alıyorum biraz.

Sigara yakıyorum.

Et kombinasının önü meydanlık. Büyük araçların rahatça girip çıkması için boş bırakılmış önü, diyorum. Ama, şimdi insan dolu burası. Yükleriyle birlikte gelmişler.

Kalkıyorum yerimden. Yaklaşıyorum kalabalığa. Bir taşın üzerine oturuyorum. Yadırganıyorum önce. Sonra unutturuyorum kendimi.

Küçük çocukların çoğu çıplak. Dal-taşak dolaşıyorlar. Az öteye gidip pisliyorlar diledikleri zaman. Kadınlar var: uyuyan, kocaman gözleriyle bakan öylece. Erkekler var: tütün içen, yollara göz bağlamış. Sinekler var: bu insanlar arasında biricik bağı kuran. Birisinin yüzünden kalkıp öbürünün yüzüne inen. Bitkin çoğu. Ellerini kıpırdatıp sineği kovamıyacak, başlarını kaldırıp et kombina-

sını görmeyecek aç, bitkinler.

— Allahvere kamyon yük bulur!

— Ya bulamazsa?

— Boş boş bizi alıp getmezler ya!

— Kız Fadime yere giresen, bokunla oynama-sana!

— Urfa mı burası Emmi?

— He...

— Babam, Fransıza burada mı şehit düştü?

— He...

— Sen de buralığda mı vuruştun?

— He...

— Vuruşuna toprak verdiler mi?

— He...

— Hani senin toprağın?

— Ben öldüm mü?

— Hani babamın?

— Mezarı var ya!

— Nerde?

— Mezarlıktadır herhal!

— Vel!...

— Vel, ya...

— Kamyon geliy!

— Bu yüze dönmedi aney!

— Harran yolcuları!...

Kalkıyorum yerimden. Bakıyorum onlara. Hiç bir bağ yok aramızda, konuşup anlaşabilmek için. Oysa ortak bir dilimiz var. Olmalı ya da... Ama, diyorum kendi kendime; ortak dili olmıyanlar bile aralarında bir güzel anlaşılıyorlar gene de. Ayrılacak mıyım şimdi ben, bırakacak mıyım onları buralarda? Oysa koşup gelseler yanıma, dertlerini açsalar

bana bir bir. Ha, evet desem onlara, şöyle, şöyle yapmalısınız. Yapmalısını bırak, deseler, önümüze düş yığitsen.

Düşer miyim acaba?

Ya da arkama takılır mı onlar?

Donuk donuk bakan kadınlar yekinirler mi yerlerinden? Sineğe kol kaldırmayanlar fırlar mı hemen?

— Harran'a kamyon.

— Beyim Harran...

Yürüyorum kamyonu doğru. Acabalar diyorum bu kez de. Ağanın hışmına uğrayıp kent kapılarına doluşanlar, dün dağ yollarından sırtta gelirken, bugün minibüslerle gelip hastane kapılarında bekliye bekliye ölenler... Toprakla kardeşken bile aç olanlar, toprak ağalarının kentlerde kurdukları yeni sömürü biçiminde de biçare olanlar, bacasız-dumansız fabrikalarımızdaki tüm vidalardan, somunlardan katbekat çok olanlar... Eee... Sonra?...

Sonra, kamyonu biniyorum. Urfa'ya bakıyorum. Kocaman iki yapı görünüyor. Cumhuriyet sonrası yapılan iki yapı: Hükümet binası ve hapishane.

Hapishanenin az ötesinde de Eyüp Peygamber... Kurtlanan Eyüp Peygamber... Yaralarından yere düşen kurtları alıp tekrar yaralarının üzerine koyan, çilesinin sonuna varmak isteyen Sabır Peygamberi... Ve çok ötelerde, Nemrut'un yaptırdığı mancınık görünüyor. Urfa'nın en yüksek yerinde kurulmuş olmasına karşın en son akla gelen Nemrut'un sonu ve yıkılmış saray, saraylar...

VE HARRAN

Kamyona biniyorum. Tutunuyorum. Tuttuğum yer, ayaklarımdan çok ötede. Ayağımın birisini atmak istiyorum. Soğanlar, tavuklar, tenekeler ve insanlar...

— Basma kurban, diyor, yaşlı birisi, ayağımı koyacağım yeri göstererek. Ekmek var içinde.

— Şöyle gel, diyor bir başkası.

Açtığı yere doluyorum. Rahatım şimdi. Ayaklarım, kollarım bende çünkü.

Bekliyoruz. Yeni binenler oluyor. Eşyalar, yolculardan önce konuyor kamyona.

Bir çocuk ağlıyor. Bakmıyorum. Az ötemde bir kadın oturuyor. Memesini çıkarıyor dışarıya. Döğmeli üzeri. Çocuk susuyor. Başka yönlere bakıyorum bir süre. Sonra döndüğümde, çocuğun yeşil soğanı, yalancı meme gibi emdiğini görüyorum.

Hareket ediyoruz.

Harran ovası, belki de ovaların en düzü. Yol da öyle. Kamyonun üzerinde saçlar uçuşuyor. Hattâ yüzlerimiz kopacak gibi. Ağzımı açıyorum bazan.

Rüzgâra tutuyorum. Ugulduyor. Kimse konuşmuyor. Konuşamaz hem.

Sola sapıyoruz. Tozlu bir yola giriyoruz. Dönüşlerde, çukurlarda yavaşlayınca, kalkan toz, üstümüzden aşıp geçiyor kamyonu.

Köyler var yol boyu. İnsanlar tek-tük görünüyor. Yapılar toprak, yapılar insanlardan cılız.

Para topluyor birisi.

— Harran'da ineeğim, diyorum, parayı uzatırken.

Kamyon, on-on beş dakika sonra bir tepenin başında duruyor.

— Harran, diyor, yanımdaki.

Atlıyorum aşağıya.

Tozutarak kalkıyor kamyon. Az sonra açılıyor önüm. Ürperiyorum. Burası, dünyadan bir yer olmaz!.

Bir sigara yakıp aşağıya doğru yürüyorum. Toprak ve taş... Küçük küçük, insan boyundan küçük kubbeli evler... Sanki, yüzlerce yıl öncesine ait tarihî bir film çevirmek için kurulmuş... Taşlar müzesi... Dünyanın en bereketli toprağında, buğday denizinde, yüzlerce yıl öncesini yaşayanların müzesi... İnsanın insana neler edebileceğini apaçık gösteren, ibret müzesi ya da... Ve yaşayanlar var hâlâ, belki de Harran'ın taşlarından çok.

Karşıdan birisi geliyor. Duruyorum. Yanıma yaklaştığında konuşuyoruz:

— Selâmünaleyküm.

— Ve aleykümselem.

— Kardeş, diyorum, biraz durakladıktan sonra. Burası Harran değil mi acaba?

- He, diyor, Harran burası. Gezginici misen?
- Nasıl yani? diye soruyorum.
- Fırlanıp göreceksen değil mi?
- Evet, diyorum. Gezdendirir misin beni?
- Muhtar, diyor. Muhtarımıza götürmeliyim.

Onunla konuşmalısın ilkin.

- Olur, diyorum.

Çocuklar görüyorum yol boyu. Duvar diplerine, kapı ağızlarına oturmuş, birbirleriyle şakalaşan, gülen, ağlayan çocuklar bunlar da. Çocuk, diyorum, Anadolu çocukları işte. Acaba bir ayrıcalığı var mı bu Harranlı çocukların? Önümde, uzanan ovaya bakıyorum. Buluyorum ayrıcalığı, henüz ağaç nedir bilmez bu çocuklar...

Sola sapıyoruz. Gidile-geline düzleşmiş bir keçi yoluna vuruyoruz. Tırmanıyoruz tepeye, küçük de olsa.

- İşte, diyor, birlikte yürüdüğüm az sonra. Muhtarın evi bu.

Köydeki öteki evlere benzemiyor. Ya da öteki köylerdeki evlerden biri gibi...

- Gelen var, diye bağılıyor yanımdaki. Bekliyoruz.

Kapı açılıyor biraz sonra. Şimdiye değin görmediğim irilikte bir insan çıkıyor eşikliğe.

- Gezginici mi? diye soruyor, eninden kalın bir sesle.

- Evet, diyorum. Harran'ı görmeye geldim.
- İçeri gir diyor, yürürken.

Vedalaşıyorum, beni buraya getirenle.

İki odalı bir ev. Muhtar soldakine yürüyor. İzliyorum onu. Oturuyor sofranın başına.

— Gel diyor. Sen de ye...

Acım doğrusu. Üstelemesini beklemeden ben de oturuyorum karşısına.

Patlıcan kızartması, yufka ekmek, ayran var yer sofrasında. Dürüm yapıyorum ilkin. Arada bir de ayran içiyorum.

— Nerden? diye soruyor, Muhtar, geyirirken.

— İstanbul'dan, diyorum.

— Niye geldin buralara? diyor.

— Görmeye, diyorum.

Kalkıyoruz sofradan. Muhtar, duvara gömül-müş çekmeceyi açıyor. Rulo olmuş bir kâğıdı alıyor içinden.

— Not al, diyor. Bu kâğıtta herşey yazılı. Gelen turistlerin kılavuzlarından topladım içindekileri.

Ruloyu açıyorum. Büyük bir ferman gibi. Kâğıt, kalem çıkarıyorum. Diz çöküyorum hasırın üzerine.

«Tarihlerden tarih yapan Harran şehrine Amas-yalı Strabon eserinde büyük yer verir. Strabon meş-hur eserinde üç memleket adı saymaktadır. Birin-cisi Fırat havzasında Kommagen'dir. İkincisi Maka-don'dur. Üçüncüsü Karha'i Harran şehriydi. Bazı kayıtlara göre Harran M. Ö. 5000-4000 yılları ara-sında, Sümer ve Hititler tarafından kurulmuştur. M. Ö. 2000'de Samiler, 612-200'de Asurlulann hâki-miyeti altına girmiştir. Ve bu yıllar arasında iler-liyerek şöhretli şehir ve medeniyet merkezlerinden biri olmuştur. M.Ö. 612'de Asurlulann devrilmesi-y-le Harran, Met ve Babil devletlerinin eline geçmiş-tir. Makedonyalıların Persleri mağlup etmeleri üze-rine Harran, Selefkosun hissesine düşmüş...

— Taksiyle mi geldin? diye soruyor, Muhtar an-sızın.

Başımı kaldırıyordum yazıdan.

— Kamyonla, diyorum.

— Sen de onlardan mısın? diyor.

— Onlar kim? diyorum.

— Komünistler, diyor.

— Komünistler kamyonla mı geliyor? diyorum.

— Köylüler diyor, kamyonlarda...

Yeniden yazmaya başlıyorum.

237 yıl devam eden Selefkiyon Devleti Romalı-larla yaptığı bir harpte, Pinyoe ordusuna yenilerek Harran, Roma hudutlarına girmiştir... Romalılar Arap akınlarına karşı koruyamıyarak terk etmişler-dir. M.S. 750, bu tarihten itibaren Araplar Harran'a önem vermiş, İslâm kültür ve medeniyet şehri ola-rak geliştirmişlerdir. Alpaslan Harran'a hak ettiği değeri vermiş, 5. yüzyılı değerlendiren Medrese ve Harran Üniversitesi kurmuştur.

— Ayran iç, diyor, Muhtar tası uzatırken.

İçiyorum. Yeniden yazmaya başlamadan soru-yorum.

— Üniversitenin taşlarından cami yaptığınız doğru mu?

— Kamyonla geldindi değil mi? diyor Muhtar. Sert sert bakıyor ardından. Gülümsemeye çalışı-yorum.

Harran bölgesi verimli topraklarıyla diğer böl-gelerden ayrılır. Siyasî hayat karışık geçmekle be-raber, medeniyet alanında devamlı ilerleme göze çarpar. Birçok ülkelerde büyük hizmetler yaratan

Sümerler, Harran'da da medenî gelişmeye sebep olmuş, refah ve saadetin artmasına hizmet etmişlerdir. Bugün, geniş bir sahayı kapsayan Harran harabeleri eskiden bir kültür şehri idi. İlk çağlarda Harran Üniversitesi, devrin en yüksek ilim merkeziydi. Bugün, o eski medeniyetten, bir yığın enkazdan başka bir şey kalmamıştır...»

Yazıdan başımı kaldırdığımda mırıldanıyorum.

— Bir yığın enkazdan başka bir şey kalmamıştır!...

Kâğıtları çantama koyuyorum. Harran Fermanını, rulo yapıp uzatıyorum Muhtara.

— Sağol!

Ayağa kalkıyor Muhtar. Fermanı yerine koyuyor.

— Ben, diyor sonra, Akçakale'ye gitmeliyim.

— Ben de biraz dolaşırım, diyorum, ayağa kalkarken.

Birlikte çıkıyoruz. Güneş iyice azalmış. Yollar, iplik iplik. Uzakta, çok uzakta birşey görünüyor. Kamyondur belki de diyorum. Hep o yöne bakmıyorum. Toz şekilleniyor yavaş yavaş. Kamyona benziyor az sonra. Bu sıra, kubbeli bir evden Muhtar çıkıyor. Siyah bir atın gemi elinde. Biniyor. Kamyon yaklaşıyor. Dolaşmalıydım ama diyorum, kamyonu doğru yürürken. Taşlar çarpıyor ayaklarıma. Üniversitenin taşları... İnilteler geliyor, kubbeli evlerden. Çocuklar bağırıyor ardımdan. Yürüyorum. Duruyorum. Koşuyorum...

Foto : İsa Çelik

Cem Yayınevi, 1971 Sait Faik Ödülünü kazanmış olan Bekir Yıldız'ın büyük röportajı «Harran»'ın dördüncü basımını sunar. Biçim olarak bir büyük röportaj olan Harran, alışılmış röportajlara benzememekte, Bekir Yıldız'ın hikâyeleri gibi, hatta daha büyük bir ilgiyle okunmaktadır. «Harran»'da gerçekçi, yalın bir anlatımla Güneydoğu'nun insanlarını ve bir endüstri düzenine geçme çabalarının getirdiklerini bulmaktayız.

4. BASIM

7,5 Lira